Kokkola Karleby
Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto
Mellersta Österbottens miljöhälsovård

KESKI-POHJANMAAN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025–2028/päivitys 2026

YLEINEN OSA

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO **3**
1.1 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO **3**
1.2 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAVASTUUN JAKO **4**
1.3 VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN KESKI-POHJANMAAN YMPÄRISTÖTERVEYDENHILLON YHTEISTOIMINTAALUEELLA **6**
1.4 VOIMAVARAT **7**
1.5 HENKILÖSTÖN KOULUTUS **8**
1.6 TIETOJÄRJESTELMÄT **8**
1.7 LAATUJÄRJESTELMÄ **9**
1.8 VALVONTAKOHTEIDEN RISKINARVIOINTI JA TARKASTUSTIHEYS **9**
1.9 NEUVONTA VALVONNASSA **9**
1.10 TARKASTUS **10**
1.11 HÄIRIÖTILANTEISIIN VARAUTUMINEN **10**
1.12 VALVONTASUUNNITELMAN TOIMEENPANO **11**
1.13 LABORATORIOPALVELUT JA ULKOPUOLISET ASIANTUNTIJAT **11**
1.14 MAKSUT **12**
1.15 VIESTINTÄ **13**
1.16 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI **13**
1.17 RAPORTOINTI **14**

LIITTEET

Liite 1 Riskinarviointi ja tarvittava työpanos, elintarvikevalvonta
Liite 2 Riskinarviointi ja tarvittava työpanos, terveydensuojelun valvonta
Liite 3 Riskinarviointi ja tarvittava työpanos, tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta
Liite 4 Eläinlääkintähuollon resurssitarvekartoituslomake
Liite 5 Henkilöstön koulutussuunnitelma

KESKEINEN LAINSÄÄDÄNTÖ

Elintarvikelaki (297/2021)
Terveydensuojelulaki (763/1994)
Tupakkalaki (549/2016)
Eläinlääkintähuoltolaki (285/2023)
Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023)
Eläintautilaki (76/2021)
Laki eläimistä saatavista sivutuotteista (517/2015)
Kuntalaki (410/2015)
Hallintolaki (434/2003)
Julkisuuslaki (621/1999)
Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009)
Valvonta-asetus (EY) N:o 882/2004
Virallista valvontaa koskeva asetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2017/625)

LYHENTEET

htv	Henkilötyövuosi = 220 henkilötyöpäivää
htpv	Henkilötyöpäivä = 7,5 tuntia
Ilppa	Ympäristöterveydenhuollon sähköinen ilmoituspalvelu
LVV	Lupa- ja valvontavirasto
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
THL	Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos
VASU	Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma
VATI	Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä
VYHA	Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä

1 JOHDANTO

Valvontasuunnitelman laatimisesta ja päivityksestä vastaa terveysvalvonnan johtaja Andréas Smeds, puh. 040 4892 029. Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat osallistuvat valvontasuunnitelman päivitykseen. Valvontasuunnitelman päivitys hyväksytetään ympäristöterveyslautakunnassa ennen seuraavaa toimintavuotta, mikäli valvontasuunnitelmaan on tullut olennaiset muutokset. Valvontasuunnitelman päivitykset merkitään tiedoksi.

Valvontasuunnitelma sisältää yleisen osan ja toimialakohtaiset valvontaohjelmat.

Ympäristöterveydenhuollon toimintaa ohjaavat lainsäädännöt eivät edellytä toimijoiden kuulemista valvontasuunnitelmasta, mutta hallintolain 41 §:n mukaisesti on toimijoille varattava vaikuttamismahdollisuuksia. Asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettu Kokkolan kaupungin verkkosivuilla 28.11.-11.12.2024. Valvontasuunnitelma vuosille 2025-2028 on hyväksytty ympäristöterveyslautakunnan päätöksellä 11.12.2024 § 51 ja päivitys vuodelle 2026 annettu ympäristöterveyslautakunnalle tiedoksi 17.12.2025.

1.1 Ympäristöterveydenhuolto

Kunnan on järjestettävä ympäristöterveydenhuollon palvelut alueellaan sen mukaan, mitä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään.

Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (297/2021), tupakkalaissa (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaissa (285/2023). Lisäksi kunnan ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden virkatehtäviä sisältyy myös seuraaviin lakeihin: eläintautilaki (76/2021), laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023), laki eläimistä saatavista sivutuotteista (517/2015) ja lääkelaki (395/1987).

Ympäristöterveydenhuollon lakien tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia.

Valvontasuunnitelman säädösperusta:

Elintarvikelaki (297/2021) 39 §
Eläinlääkintähuoltolaki (285//2023) 6 §
Tupakkalaki (549/2016) 84 §
Terveydensuojelulaki (763/1994) 6 §

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma.

Ympäristöterveydenhuollon toimialat on jaettu kahden ministeriöiden kesken:

MMM	**Elintarvikevalvonta ja eläinlääkintähuolto**
STM	**Terveydensuojelu- ja tupakkavalvonta**

1.2 Ympäristöterveydenhuollon valvontavastuun jako

Päävastuu ympäristöterveydenhuollon valvonnasta on kunnilla. Keskusvirastot (Ruokavirasto ja LVV) suorittavat myös valvontaa, mutta niiden päätehtävä on ympäristöterveydenhuollon viranomaisten ohjaus. Ruokavirasto ja LVV laativat yhdessä ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman valvontatoiminnan yhdenmukaistamiseksi.

Valtion aluehallinnon uudistus (2026 alkaen)

Uudistuksessa sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten eli ELY-keskusten ympäristöasioiden vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät yhdistetään. Uudessa valtakunnallisessa virastossa ympäristöön liittyvät lupa- ja valvontatehtävät muodostavat yhden yhtenäisen kokonaisuuden. ELY-keskusten jäljelle jäävät tehtävät kootaan nykyistä vahvemmille alueille elinvoimakeskuksiin.

Aluehallintovirastojen ja Valviran terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan tehtävät kootaan uuteen perustettavaan virastoon. Vastaavasti Aluehallintovirastojen elintarvikevalvonnan sekä terveyden ja hyvinvoinnin tehtävät siirtyvät Ruokavirastoon.

1.2.1 Valvonnan tavoite

Valvonnan tavoitteena on varmistaa ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla ja ohjaamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, käyttämällä hallinnollisia pakkokeinoja, antamalla lausuntoja ja varautumalla häiriötilanteisiin. Viralliseen valvontaan käytettäviä valvontamenetelmiä ja -tekniikoita ovat esimerkiksi omavalvontajärjestelmän arviointi, tarkastustoiminta, seuranta, henkilöstön haastattelut, toimijan mittaustulosten arviointi sekä todentaminen viranomaisen omien laitteiden avulla. Epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovitaan toimijan kanssa ja valvontakirjanpitoon merkitään, kun toimija on toteuttanut korjaukset. Valvontaviranomaisen on seurattava, että toimija myös poistaa epäkohdat. Tarvittaessa valvontaviranomainen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi.

Valvonta on oltava suunnitelmallista, riittävin voimavaroin ja oikein kohdennettua, tehokasta sekä eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa. Valvonnan tulee perustua dokumentoituihin valvontamenettelyihin (laatujärjestelmä) ja olla myös muulla tavoin hyvää hallintoa koskevien vaatimusten mukaista.

1.2.2 Valtakunnalliset valvontaohjelmat ja kunnalliset suunnitelmat

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman tavoitteena on kehittää ja yhdenmukaistaa keskusvirastojen ohjausta kunnalle ja muille valvontaviranomaisille sekä lisätä ympäristöterveydenhuollon lakien edellyttämän valvonnan suunnitelmallisuutta, vaikuttavuutta ja laatua ohjaamalla viranomaisia valvontasuunnitelman laatimisessa, valvonnan järjestämisessä ja toteutuksessa. Tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa.

Valvontaohjelmilla ohjataan viranomaisia laatimaan valvontasuunnitelmia, joissa otetaan huomioon hallitusohjelman sekä ministeriöiden ja keskusviranomaisten asettamat ympäristöterveydenhuoltoa koskevat linjaukset, strategiset tavoitteet ja valvonnan toimeenpanon tärkeysjärjestykset. Lisäksi keskusviranomaiset koordinoivat projektien, hankkeiden ja painopisteiden suunnittelua.

Ohjelmakauden 2025-2028 teemana on vaikutteinen valvonta ja ydintehtävät. Teeman liittyen on valtakunnallisesti asetettu seuraavia tavoitteita:

1. Tietoperusteinen valvonta
2. Osaaminen
3. Varautuminen

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, joka sisältää toimialakohtaiset suunnitelmat, hyväksytään kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaavassa monijäsenisessä toimielimessä. Myös mahdolliset valvontasuunnitelman olennaiset muutokset viedään monijäsenisen toimielimen käsiteltäväksi. Mikäli valvontasuunnitelmaan ei tule olennaisia muutoksia, riittää suunnitelman vieminen tiedoksi toimielimelle.

Valvontasuunnitelman tulee perustua valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin. Voimavarojen turvaamiseksi valvontaviranomaisen on perittävä maksu hyväksytyn valvontasuunnitelman mukaisista valvontatoimista. Maksuista saadut tulot käytetään ympäristöterveydenhuollon toimeenpanon kehittämiseen kunnassa. Valvontasuunnitelmalla varmistetaan valvonnan kattavuus eri ympäristöterveydenhuollon toimialoilla.

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa esitetään valvonnan painopistealueet ja otetaan huomioon sekä ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma että toimialakohtaiset valvontaohjelmat ja niihin sisältyvät painopistealueet paikallisten tarpeiden mukaisesti.

Suunnitelmassa tulee olla varaus yllättäen ilmenevien valvonta-asioiden hoitamiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi terveysvaaratilanteiden, epidemiaselvitysten tai ruokamyrkytysten aiheuttamat toimenpiteet. Lisäksi on varauduttava sellaisten valvontatehtävien hoitamiseen, joita ei voida ennalta suunnitella, kuten uusien huoneistojen hyväksyntä, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mittaukset, asiakkaiden valitukset sekä niihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Keskushallinto suosittelee, että valvontasuunnitelmaan sisällytetään myös muita valvonnan kannalta oleellisia asioita, kuten voimavarojen suunnittelu, asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana toimiminen, toiminnan suunnittelu ja kehittäminen, viestintä, tiedotus ja raportointitehtävät.

1.3 Valvonnan järjestäminen Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) tuli voimaan 15.6.2009. Lain mukaan yhteistoiminta-alueella ympäristöterveydenhuollon järjestämisestä vastaa yksi toimielin, jolla on oltava käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit.

Vuoden 2010 alusta on muodostettu Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue, johon kuuluvat **Kokkolan ja Kannuksen kaupungit** sekä **Kaustisen, Halsuan, Vetelin, Perhon, Toholammin, Kruunupyyn ja Lestijärven kunnat.** Kokkolan kaupunki toimii yhteistoiminta-alueen isäntäkuntana.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon sekä ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma että Ruokaviraston ja Valviran (jatkossa LVV) laatimat toimialakohtaiset valvontaohjelmat ja niihin sisältyvät painopistealueet. **Tavoitteena on, että valvontatyö on hyvin suunniteltua, tehokasta, kattavaa, tasapuolista ja oikein kohdennettua.** Suunnitelma perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin, ja sen avulla edistetään valvonnan suunnitelmallisuutta ja laadukkuutta.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma sisältää elintarvike-, terveydensuojelun, tupakkalain ja eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmat. Valvontasuunnitelman lisäksi on laadittu kohdekohtaiset tarkemmat työsuunnitelmat, sekä jokainen viranhaltija on luonut oman työsuunnitelman.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2025–2028 on käsitelty Keski-Pohjanmaan ympäristöterveyslautakunnassa 11.12.2024 § 50. Valvontasuunnitelma on annettu tiedoksi keskusviranomaisille liittämällä valvontasuunnitelma VYHA:an.

Ohjelmakauden 2025-2028 teema: vaikutteinen valvonta ja ydintehtävät

Tietoperusteinen valvonta

Tallennettuun tietoon perustava toiminta on keskeistä viranomaisten valvonnan vaikuttavuuden kannalta. Valvonnan tietopohja on oltava luotettava. Valvontayksikkö huolehtii, että Vatiin annetut tiedot ovat ajantasaista ja täsmällisiä.

Valvonnan kerätyn tiedon avulla tunnistetaan ne osa-alueet, joiden valvonta on vaikuttavinta ja alueita, joiden valvontaa voidaan keventää. Tiedot hyödynnetään yksikön toiminnassa, toiminnan seurannassa ja sen jatkuvassa parantamisessa.

Osaaminen

Resurssit käytetään tehokkaasti ja suunnitellusti. Koulutustarvetta tunnistetaan ja henkilökunnan osaamisen kehittämiseen kannustetaan. Uusien työntekijöiden ja sijaisten perehdytykseen kiinnitetään erityistä huomioita. Lisätietoa henkilöstön koulutuksesta on esitetty kappaleessa 1.5 ja koulutussuunnitelmassa.

Toiminnan kehittäminen tuetaan myös hyödyllisten tietojen jakamisella viranomaisten välisellä yhteistyöllä.

Varautuminen

Tavoitteena on toiminnan mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa tilanteissa.

Viranomaisen on vahvistettava yhteistyötä niiden toimijoiden kanssa, joilla on velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin (EL 47 §, TsL 8 §). Häiriötilanteisiin varautuminen on esitetty kappaleessa 1.10.

1.4 Voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain

Kunnan valvontasuunnitelma on laadittu kunnan valvontakohteiden valvontatarpeen mukaisesti eikä valvontaresurssien mukaisesti.

Suunnitelmalliseen valvontaan voidaan suunnata resursseja noin 30 % terveysvalvonnan kokonaisresursseista. Eläinlääkintähuollon valvonnassa suunnitelmallisen osuus on pienempi.

Suurin osa terveydensuojelun kokonaistyöpanoksesta menee akuuttiin valvontatyöhön, jota ei voi etukäteen suunnitella. Akuutteja tehtävien määrä on vaikutus siihen, paljonko resursseja on käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan. Ympäristöterveydenhuolto pyrkii myös olla aktiivisena vaikuttajana eri suunnitelmissa ja hankkeissa.

Taulukko 1. Käytössä olevat resurssit ympäristöterveydenhuollon tehtäviin:

TERVEYSVALVONTA	Ympäristöterveystarkastajat (10 hlö)	Hygieenikkoeläinlääkäri (1 hlö)
Elintarvikevalvonta	5,4 htv	1,0 htv
Terveydensuojeluvalvonta	4,5 htv	
Tupakkalain mukainen valvonta	0,1 htv	
ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO	Valvontaeläinlääkärit (4 hlö)	Praktikkoeläinlääkärit (12 hlö)/ klinikkaeläinhoitaja (2 hlö)
Eläinten terveyden valvonta	2,8 htv	
Eläintautivalvonta	0,1 htv	
Sivutuotevalvonta	0,1 htv	
Eläinlääkäripalvelut		13,75
HALLINTO	Terveysvalvonnan johtaja (1 hlö)	Toimistonhoitaja (1 hlö)
Hallinnolliset tehtävät, suunnittelu, laskutus ym)	1,0 htv	1,0 htv

Ympäristöterveydenhuollon resurssit ovat yhteensä **29,75 htv.** Resurssien tarkemmasta käytöstä selviää toimialakohtaisista suunnitelmista.

Riskinarviointi ja tarvittava työpanos on esitetty liitteissä 1-3.

Kuva 1. Terveysvalvonnan resurssien jakautuminen

1.5 Henkilöstön koulutus

Valvontahenkilöstön ammattitaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi on laadittu koulutussuunnitelma (Liite 5). Henkilöstö osallistuu työtehtävien edellyttämiin koulutuksiin. Ruokaviraston, Valviran, AVI:n, sekä muiden toimijoiden tarjoamat koulutustilaisuudet otetaan huomioon.

Viranhaltijat osallistuvat aktiivisesti koko ympäristöterveydenhuoltoa koskeviin koulutuksiin, että erityisosaamisalueiden mukaisiin koulutuksiin tarpeiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvat viranhaltijat antavat palautetta saamastaan koulutuksesta terveysvalvonnan palavereissa ja koulutusmateriaali kerätään yhteisellä verkkoalueella (J-asema) kaikkien luettavaksi. Laskennallisesti on varattu 8 koulutuspäivä/henkilö/vuosi. Henkilöstön koulutuksesta pidetään seurantaa. Lisäksi talousarvioon varataan riittävästi määrärahaa koulutusta varten.

1.6 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä – VATI

Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä VATI on ollut käytössä vuoden 2019 alusta. VATI on tietovarasto ja käyttöliittymä, joka kattaa ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvat terveydensuojelu-, elintarvike- ja tupakkalain mukaiset tehtävät. VATI:n reaaliaikainen käyttöliittymä hyödyntää valvonnan riskiperusteisuuden vaatimusta sekä toimii päivittäisen valvontatyön työkaluna. VATI:ssa hallinnoidaan mm. valvontakohteita, -toimenpiteitä ja -suunnitelmia sekä tehdään näihin liittyvää seurantaa, raportointia ja kehittämistä.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä – VYHA

VYHAn avulla hallinnoidaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietoja. Järjestelmää käytetään valvontaa ja valvontayksikköä koskevien tietojen keräämiseen. Näitä ovat mm. henkilöresurssit, valvontasuunnitelma ja sen toteuman sanallinen arviointi.

Kuntien on pidettävä tiedot ajan tasalla ja edistettävä omaa raportointiaan, jotta kunnissa voidaan osoittaa oman toiminnan vaikuttavuutta, riskiperusteisuutta ja tuloksellisuutta.

Dynasty

Viranomaispäätökset tehdään Dynastyssa. Päätökset, tarkastuskertomukset, lausunnot ym. viedään Dynasty-ohjelmaan arkistoitavaksi.

1.7 Laatujärjestelmä

Laatujärjestelmä on organisaation itsensä laatima asiakirja, jossa on kuvattu ko. organisaatiossa sovitut toimintatavat sen varmistamiseksi, että työt tehdään yhdenmukaisesti, laadukkaasti ja vaikuttavasti. Toimiva laatujärjestelmä myös tehostaa toimintaa.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmä on hyväksytty ympäristöterveyslautakunnan päätöksellä 11.2.2015 § 9 ja laatujärjestelmä päivitetään vuosittain.

1.8 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontakohteiden tarkastustiheys perustuu valvonnasta vastuussa olevan tarkastajan omaan kokemukseen perustuvaan kohdekohtaiseen riskinarviointiin sekä keskusviranomaisten valtakunnallisessa valvontaohjelmassa vuosille 2025–2028 annettuihin ohjeisiin tarkastustiheyden ja tarkastukseen käytettävän ajan määrittämiseksi.

Viranhaltijat ovat määritelleet kohdekohtaiseen riskinarviointiin (riskiluvut) perustuen eri valvontakohdetyypeille vuosittaisen tarkastuskäyntien määrän.

Riskinarvioinnissa merkittävinä tekijöinä on otettu huomioon:

- toiminnanharjoittajan asiantuntemus ja toimintatavat (omavalvonta tai käyttötarkkailu, aiemmat ongelmat, yleinen asennoituminen jne.)
- huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto (varustelutaso, rakenteiden kunto jne.)
- altistavan tekijän vaarallisuus (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuvien ihmisten määrä ja käyttäjäryhmät (lapset, nuoret, vammaiset, sairaat)
- altistuksen kesto ja / tai toistuvuus (vakituinen ja tilapäinen oleskelu).

Liitteessä 1-3 olevissa taulukoissa on esitetty yhteistoiminta-alueella olevien valvontakohteiden lukumäärät, tarkastuksien lukumäärät ja tarkastuksiin tarvittava aika keskusviranomaisten kriteerien mukaan.

1.9 Neuvonta valvonnassa

Neuvonnan antamisen velvoitteet on nostettu esille elintarvike- ja eläinsuojelulaissa. Neuvonta on myös keskeinen osa terveydensuojelu-, tupakka-, eläintauti- ja sivutuotevalvonnasta.

Vahvistaakseen viranomaisten ja toimijoiden välistä yhteistyötä sekä muokatakseen valvontakulttuuria perinteisestä valvontatyöstä asiakasohjautuvampaan suuntaa Ruokavirasto on käynnistänyt toimintatapansa uudistamisen ”Valvojasta valmentajaksi” -ajattelutavan mukaiseksi.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto edistää viranomaisten ja toimijoiden välistä yhteistyötä seuraavilla tavoitteilla:

- viranomainen kohtelee asiakkaitaan kohteliaasti ja tasapuolisesti. Kerrotaan keitä ollaan, millä asioilla ollaan ja mitä tällä kertaa tehdään ja miksi.
- epäkohdat nostetaan selvästi esille tarkastuksen yhteydessä ja keskustellaan siitä miksi ne ovat olennaista saada kuntoon ja kuinka ne poistetaan. Lainsäädäntöä pyritään tulkitsemaan kohteen eduksi, jos on mahdollista, ei kuitenkaan siten, että elintarviketurvallisuus vaarantuu tai terveyshaitta jää poistamatta.
- valmennuksella pyritään tukemaan asiakasta lainsäädännön puitteissa. Valmentaja käyttää asiantuntemustaan elinkeinon eduksi silloin kun se on mahdollista.
- kun toiminta on hyvää, muistetaan kehua hyvästä työstä.
- asiakkaan asioita ja huolia kuunnellaan ja huomioidaan mikäli se on mahdollista.

Viranomaisten ja toimijoiden välinen yhteistyön kehittäminen arvioidaan asiakastyytyväisyyskyselyn ja tulleiden palautteiden perusteella. Toimijoille lähetettävissä valvonnan tarkastuskertomuksissa muistutetaan mahdollisuudesta antaa palautetta.

1.10 Tarkastus

Tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitettäessä valvonnan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tarkastukset antavat toimijoille/toiminnanharjoittajille tilaisuuden saada viranomaisilta ohjausta ja neuvontaa.

Tarkastus voidaan myös toteuttaa etäviestintävälineiden avulla etätarkastuksena tai asiakirjoituksena silloin kun se on tarkoituksenmukaista.

Tarkastuksen valmistautumisen yhteydessä valitaan tarkastettavat asiankokonaisuudet riskiperusteisesti. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, olosuhteisiin, omavalvontaan, asiakirjoihin, tuotteisiin tai toimintatapoihin. Tarkastuksen aikana voi tulla esille myös muita kuin ennakkoon tarkastettavaksi suunniteltuja asioita, jotka huomioidaan tarkastuksella. Yksittäinen tarkastus voi käsittää koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Pelkkää näytteenottokäyntiä ei kirjata tarkastukseksi.

Tarkastus voidaan tarvittaessa tehdä samanaikaisesti useamman lain perusteella. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus ympäristöterveydenhuollon erityislakien mukaisesti.

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä on otettu huomioon tarkastuksen suunnittelu- ja valmistelutyöt, tarkastukseen kuluva aika sekä tarkastuskertomuksen laatiminen, kirjaukset ja muut jälkityöt. Lisäksi resurssien suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös matkaan kuuluva aika. Matka-aikaa ei kuitenkaan kirjata mukaan tarkastukseen käytettävään aikaan.

Tarkastukseen käytettävän ajan arvioinnissa on käytetty apuna valtakunnallisessa valvontaohjelmassa annettuja ohjeellisia aikoja, joita on tarvittaessa muutettu paikalliseen riskinarviointiin ja kokemukseen perustuen. Valvontakohdetyyppien tarkastukseen käytettävä aika on esitetty liitteissä 1-3.

1.11 Häiriötilanteisiin varautuminen

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö velvoittaa viranomaisia ja toimijoita laatimaan suunnitelmia varautumisesta häiriötilanteisiin (TsL 8 §, EtL 18 §, valvonta-asetus 2017/625 art 115). Ympäristöterveydenhuolto on valmistauduttava ottamaan käyttöön tarvittavat valmius- ja varovaisuustoimenpiteet tarkoituksenaan ennaltaehkäistä, selvittää ja poistaa terveyshaittoja suuronnettomuuksien ja vastaavien tilanteiden yhteydessä (häiriötilanteet). Tavoitteena on erityisesti tilanteista johtuvien haittojen ja vahinkojen ennaltaehkäiseminen ja toimien turvaaminen kaikissa oloissa. Keski-

Pohjanmaan ympäristöterveyslautakunta on hyväksynyt ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma (YTLTK 19.5.2021 § 17). Häiriötilannesuunnitelman päivitys on nostettu yksikön tavoitteeksi vuodelle 2026.

Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen ja terveydensuojeluviranomaisen on ennalta varauduttava elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviäviin epidemioihin ja sovittava niitä koskevan selvitystyön järjestämisestä. Yhteistoiminta-alueella on nimetty epidemiaselvitystyöryhmä, jonka tehtävänä on elintarvike- ja vesiepidemioiden selvittäminen. Epidemiaselvitystyö pohjautuu elintarvikelakiin (297/2021), terveydensuojelulakiin (763/1994), tartuntatautilakiin (1227/2016), tartuntatautiasetukseen (146/2017) ja Valtioneuvoston asetukseen elintarvikkeiden ja talousveden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011). Epidemiaselvitystyöryhmän työskentelystä on laadittu erilliset toimintaohjeet häiriötilannesuunnitelman liitteenä 4. Häiriötilannesuunnitelmassa on esitetty toimenpiteitä eläinlääkintähuollon toimivuuden turvaamiseksi eri häiriötilanteissa.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto on varautunut talousarviossaan elintarvike- ja vesiepidemioiden sekä muiden vaaratilanteiden selvitystyöstä mahdollisesti aiheutuviin kustannuksiin.

Sujuva yhteistyö toiminta-alueen kuntien ja muiden viranomaisien kanssa varmistetaan osallistumalla alueturva-kokouksiin. Ympäristöterveydenhuolto on myös osana Kokkolan kaupungin varautumisen johtoryhmästä ja osallistuu tarvittaessa myös muiden kuntien varautumisen johtoryhmiin.

1.12 Valvontasuunnitelman toimeenpano

Valvontaa kohdennetaan paikalliseen riskinarviointiin ja valtakunnalliseen valvontaohjelmaan perusteella tietyille painopistealueille ottaen huomioon kohteiden riskiluvut. Tarkastajat suunnittelevat painopistealueille valvontasuunnitelman mukaisesti toteutettavia maksullisia tarkastuksia ja näytteiden ottoa. Lisäksi terveysvalvonnassa tehdään tarvittaessa näytteenottoprojekteja, jotka ovat toiminnanharjoittajille maksuttomia (viranomaisvalvontaa). Projekteista laaditaan yhteenvedot myös tiedotusvälineille. Näin tehdään valvontaa ja valvonnan tuloksena saatua tietoa tunnetuksi kuntalaisille, päättäjille ja toimijoille. Tarkastusmäärät eri kohteisiin 2026 on esitetty liitteessä 1-3.

1.13 Laboratoriopalvelut ja ulkopuoliset asiantuntijat

Laboratoriopalvelut

Viranomaisnäytteiden tutkimukset sekä tutkimukset, joiden tekemisestä on säädetty lainsäädännössä, teetetään virallisissa laboratorioissa. Laboratorion on oltava Ruokaviraston hyväksymä akkreditoidu laboratorio, joka täyttää kansainvälisen standardin SFS-EN ISO/IEC 17025 vaatimukset. Keskeisimmät menetelmät, joita laboratorio käyttää elintarvikelain (297/2021) nojalla tehtäviin viranomaistutkimuksiin, on oltava akkreditoitu (FINAS-akkreditointipalvelun toimesta). Lisäksi menetelmät, joita laboratorio käyttää sellaisten muuttujien tutkimisessa, joille on terveydensuojelulain (1994/763) nojalla säädetty enimmäis- tai vähimmäismäärä taikka muu numeerinen arvo, on oltava akkreditoitu. Vesinäytteet on tutkittava arvioidulla tai akkreditoidulla menetelmällä.

Laboratoriopalvelut koskien ympäristöterveydenhuollon viranomaisnäytteiden tutkimuksia terveydensuojelulain nojalla on tehty sopimus KVVY Tutkimus Oy:n kanssa ajaksi 1.1.2024–31.12.2026. Sopimusehtoisiin kuuluu laboratoriopalvelujen saatavuus myös iltaisin ja viikonloppuisin häiriötilanteiden varalta. Elintarvikenäytteet analysoidaan pääosin Eurofins Ahma Oy:n toimesta. Eläintautilain mukaiset näytteet analysoidaan SeiLab Oy:n, Movet Oy:n tai Ruokaviraston laboratoriossa. Laboratorion valinta riippuu mikä eläintauti on kyseessä. Laboratoriopalvelut voidaan ostaa myös muilta laboratorioista, esim. Työterveyslaitokselta, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta, Ruokavirastolta, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:ltä tai Säteilyturvakeskukselta.

Terveydensuojelulaissa säädetään, että valvontaviranomainen voi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita valvontaan liittyvissä tehtävissä. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään talous- ja uimavesinäytteiden näytteenotossa. Näytteenottajalla tulee olla tarvittava asiantuntemus ja pätevyys. Todistus pätevyydestä on esitettävä hankinnan yhteydessä (erikoistumiskoulutus osa-alueelta talous- ja uimavesi).

Sisäilman laatuongelmiin liittyviä tutkimuksia ei ole ulkoistettu. Käytännössä sisäilmaongelmiin liittyvät asiakkaat käyttävät paljon ulkopuolista asiantuntija-apua. Terveysvalvonta suosittelee asiakkailleen, että käyttävät ensisijaisesti asiantuntijoita, joilla on henkilösertifikaatti kyseiseen tehtävään (esim. sertifioidut rakenteiden kosteuden mittaajat, sertifioidut rakennusterveysasiantuntijat ym.).

1.14 Maksut

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto perii vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun elintarvikelain 72 §:n ja terveydensuojelulain 50 §:n perusteella.

Toiminnanharjoittajilta peritään sen lisäksi Keski-Pohjanmaan ympäristöterveyslautakunnan 4.11.2025 § 46 hyväksymän taksan mukaisen maksun:

1. Valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista.
2. Valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta, kun määräysten antaminen perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen.
3. Lainsäädännössä maksullisiksi määriteltyjen hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä tai muusta toiminnasta, josta lainsäädännön perusteella on perittävä maksu.
4. Klinikkamaksut eläinlääkintähuoltolain 15 §:n mukaisesti.
5. Yhteydenottopalvelusta päivystyksen järjestämisen varten
6. Järjestämisvastuun ulkopuolisista täydentävistä palveluista eläinlääkintähuoltolain 17 §:n mukaisesti.

Maksut peritään kunnan hyväksymän taksan mukaisesti, siten että ne vastaavat enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Ympäristöterveydenhuollossa valvontakohteelta laskutettavaan tarkastuskäyntiin sisältyvään aikaan lasketaan kuuluvaksi tarkastukseen valmistautuminen, tarkastuksen tekeminen ja tarkastuskertomuksen kirjoittaminen. 6. Järjestämisvastuun ulkopuolisista täydentävistä eläinlääkäripalveluista peritään markkinaperusteinen maksu.

Epidemiatapauksissa selvitykset tehdään aina valvontayksikön kustannuksella. Myös terveydensuojelulaissa terveyshaittaepäilyn perusteella tehtävä ensimmäinen tarkastuskäynti asuntoon on maksuton.

Kunnallisista maksuista säädetään seuraavissa ympäristöterveydenhuollon laeissa:

- Elintarvikelaki (297/2021) § 72 ja § 73
- Terveydensuojelulaki (763/1994) § 50
- Tupakkalaki (549/2016) § 91
- Lääkelaki (396/1987) § 54 d
- Eläinlääkintähuoltolaki (285/2023) § 15. § 17

1.15 Viestintä

Viranomaisviestinnän tarkoituksena on kertoa etukäteen valvonnan painopisteistä ja tavoitteista, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä julkaisemalla valvonnan tuloksia ja varmistaa häiriö- ja poikkeustilanteissa aktiivisella tiedottamisella toimijoiden ja kuluttajien turvallisuus. Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin ja eri tilanteissa. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittajat, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat. Viestinnän tärkeimmät välineet ovat lehdistötiedote, viranomaisen internetsivut ja Facebook.

Valvontasuunnitelman vireilläolosta tiedotetaan toimijoille kaupungin yleisten nettisivujen kautta.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto noudattaa Kokkolan kaupungin viestintäsuunnitelma. Terveysvaara- ja häiriötilanteiden varten kaupungilla on erilliset ohjeet (häiriö- ja kriisiviestinnän ohje). Kriisiviestinnästä on tarkempi kuvailtu Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmassa (sivut 66-68). Viestinnän tehtävissä apua on tarvittaessa saatavissa Kokkolan kaupungin markkinointi- ja viestintätiimistä.

1.16 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Toteutunutta valvontaa verrataan valvontasuunnitelmaan vuosittain. Arvioinnissa tarkastellaan, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin.

Valvontasuunnitelman toteutumisen seuraamiseksi on laadittu kohdetyypeittäin raportointilomake, jossa raportoidaan mm. seuraavat asiat:

- valvontakohteiden lukumäärä
- suunnitellut tarkastukset valvontakohdetyypeittäin
- toteutuneet tarkastukset valvontakohdetyypeittäin
- suunniteltujen viranomaisvalvonnan näytteiden määrä
- toteutuneiden viranomaisvalvonnan näytteiden määrä
- valvontamaksujen määrä
- muiden maksujen määrä
- suunnitelmalliseen valvontaan käytetty työaika
- muuhun valvontaan käytetty työaika.
- toiminnan kehittämistarpeet

Seurantaa hyödynnetään valvonnan kehittämisessä ja valvonnan jatkuvuuden varmistamisessa sekä valvontasuunnitelman päivittämisessä ja uuden suunnitelman laatimisessa. Valvontasuunnitelman toteutuminen käsitellään ympäristöterveyslautakunnassa vuosittain. Ympäristöterveydenhuollon toiminnan tulokset ovat esitettynä myös osavuosikatsauksissa ja ympäristöterveyslautakunnan vuotuisissa toimintakertomuksissaan.

Tavoitteet

Valvontasuunnitelman toteutumisen tavoitteita on luokiteltu kahteen tasoon:

- Hyvä, toteutumisaste on 71-89 %
- Erinomainen, toteutumisaste on ≥ 90 %

Minimitavoite on, että toteutumisaste on vähintään 70 %

1.17 Raportointi

Kokkolan ympäristöterveyslautakunnan hyväksymä Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma toimitetaan tiedoksi LSSAVI:lle VYHA-järjestelmen kautta **kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä**.

Keskushallinnon valtakunnallisista sekä aluehallintoviraston alueellisista valvontaprojekteista raportoidaan kunkin valvontaprojektin yhteydessä annetun ohjeistuksen mukaisesti.

Tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja ilmoitetaan pyydettäessä keskushallinnolle ja AVI:lle.

Taulukko 2. Raportoinnin aikataulut.

Kohde	Toimenpide	Aikataulu
Valvontasuunnitelma	Lautakunnassa käsitelty valvontasuunnitelma viedään VYHA-järjestelmään.	Kalenterivuoden loppuun mennessä
Valvontasuunnitelman arviointi	Lautakunnassa käsitelty arviointiraportti viedään VYHA-järjestelmään.	Tammikuun loppuun mennessä
Elintarvikevalvonta	Elintarvikevalvonnan ja -tutkimuksen tiedonkeruu VATIssa	Jatkuva
Terveydensuojeluvalvonta	Terveydensuojeluvalvonnan ja -tutkimuksen tiedonkeruu VATIssa	Jatkuva
	Uimarantaluetteloon tehdyistä muutoksista ilmoitetaan LSSAVI:lle	Vuosittain huhtikuun loppuun mennessä
	Yleisten uimarantojen (ns. EU-uimarannat) näyte- ja laatutiedot raportoidaan Valviran tiedonkeruulomakkeilla AVI:lle	Vuosittain syyskuun loppuun mennessä
	EU-vesilaitosten raportointi tehdään THL:n tiedonkeruulomakkeilla	Vuosittain maaliskuun loppuun mennessä
Tupakkalainvalvonta	Tupakkalainvalvonnan tiedonkeruu VATIssa	Jatkuva
Eläinlääkintähuolto	Lautakunnassa käsitelty arviointiraportti viedään VYHA-järjestelmään.	Tammikuun loppuun mennessä

ELINTARVIKEVALVONTA SUUNNITELMA VUOSILLE 2025–2028

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO 16
1.1 VOIMAVARAT 16
1.2 VALVONTAKOHTEIDEN HYVÄKSYMIS- JA ILMOITUSMENETTELY 17
1.3 OMAVALVONNAN VALVONTA 17
1.4 TARKASTUSTEN SISÄLLÖN MÄÄRITTELY 18
1.5 VAAROJEN TUNNISTAMINEN JA RISKITEKIJÖIDEN ARVIOINTI 19
1.6 SEURANTAOHJELMAT 19
1.7 ELINTARVIKEVALVONNAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2026 20
1.8 NÄYTTEENOTTO JA NÄYTTEIDEN TUTKIMINEN 21
1.9 VALVONNASTA PERITTÄVÄT MAKSUT 22

1 JOHDANTO

Elintarvikelain (297/2021) 39 §:n mukaan kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta.

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma ja alkutuotannosta alkavaa ja koko tuotantoketjun kattavaa monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa (VASU). Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

1.1 VOIMAVARAT

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon alueella on elintarvikevalvontaan käytettävissä voimavaroja seuraavasti:

Taulukko 3. Elintarvikevalvontaan käytettävissä olevat resurssit.

Henkilöstö	Kokonaistyöpanos (htpv/vuosi)	Suunnitellut tarkastukset (uusintatarkastukset huomioitu)	Suunnitelmallinen osuus
Ympäristöterveystarkastajat (5,4 htv) ja hygieenikkoeläinlääkäri (1 htv)	1 381	420 (486)	453 htpv (33 %)

Elintarvikevalvontaan resursseja voidaan suunnata noin **58 %** terveysvalvonnan kokonaisresursseista (Liite 1). On arvioitu että n. 16 % elintarvikevalvonnan suunnitelmallisista tarkastuksista johtaa uusintatarkastukseen. Suunnitelmallisen valvonnan henkilötyöpäivään on huomioitu matkaan ja tarkastuksen suunnitteluun kuuluva aika ja (kertoimella 1,5). Osana valvontasuunnitelman mukaista valvontaa tehdään projekti raskasmetallien pituisuuksista marjoissa ja sienissä vuoden 2026 aikana. Projektin toteutumiseen varataan 5 htpv. Elintarvikealan uusille toimijoille tarjotaan maksutonta ohjaus- ja neuvontakäyntiä ennen ensimmäistä valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta. Ohjaus- ja neuvontakäynteihin varataan 20 htpv.

Käytössä olevien henkilöresurssien puitteissa valvontaa on mahdollista toteuttaa Ruokaviraston valvontatiheyssuositusten mukaisesti (Ruokaviraston ohje 1028/04.02.00.01/2022/6).
Tietyissä kohteissa tarkastukseen käytettävä aika on kokemuksen ja paikallisen riskinarvioinnin perusteella Ruokaviraston suositusta suurempi.

Henkilövoimavarat on esitetty kappaleessa 1.4. Riskinarviointi ja tarvittava työpanos vuodelle 2026 on esitetty liitteessä 1.

1.2 Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

Alkutuotantopaikkojen ja elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettelystä on säädetty elintarvikelain (297/2021) 8-13 §:ssä.

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi valvontaviranomaiselta ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Valvontaviranomaisen on ratkaistava asia 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittäminen edellyttää tarkastuskäyntiä (yleinen elintarvikehygienia-asetus (EY) N:o 852/2004, artikla 6.3). Laitoksen hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös. (elintarvikelaki 11 §). Toiminnan laitoksessa saa aloittaa, jos laitos täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset ja laitos on hyväksytty.

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta elintarvikelain (297/2021) 10 §:ssä säädetylle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista (ilmoitettu elintarvikehuoneisto). Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot). Tällaisia voivat olla esimerkiksi maahantuontiyritykset tai ensisaapumistoimijat. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus. Toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta tulee ilmoittaa viivytyksettä valvontaviranomaiselle. Osa ilmoitusvelvollisista valvontakohteista on sellaisia, että niitä ei tarvitse ottaa suunnitelmallisen valvonnan piiriin, vaan ilmoituskäsittelyn jälkeen näitä kohteita tarkastetaan ilmenneen tarpeen mukaan. Ratkaisu siitä, otetaanko kohde säännöllisen valvonnan piiriin vai ei, tehdään paikallisen riskinarvioinnin ja Ruokaviraston antaman ohjeistuksen perusteella.

Kontaktimateriaalialan toimijan on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta toimipaikan sijaintikunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle (elintarvikelaki 297/2021 § 13).

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista.

1.3 Omavalvonnan valvonta

Kaikilla elintarvikehuoneistoilla on oltava omavalvontasuunnitelma ja alkutuotantopaikoilla omavalvonnan kuvaus.

Ohjeita omavalvontasuunnitelman laatimiseen ja lomakkeita löytyy Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon nettisivuilla (**www.kokkola.fi/ymparistoterveydenhuolto)**.

1.4 Tarkastusten sisällön määrittely

Toiminnassa olevan elintarvikehuoneiston valvonnassa tarkastus ei voi aina kattaa koko yrityksen toimintaa, vaan se voi kohdistua esimerkiksi omavalvonnan toimivuuteen, elintarvikehuoneiston tiloihin, laitteisiin ja välineisiin, sivutuotteiden käsittelemiseen, henkilöstön ammattitaidon selvittämiseen, työohjeisiin, työskentelytapoihin, omavalvontanäytteiden tuloksiin, jäljitettävyyteen, elintarvikkeiden koostumukseen, pakkausmerkintöihin ja -materiaaleihin tai mittalaitteiden rekisteröimien arvojen lukemiseen.

Valvonta-asetuksen (EU 2017/625) 9 §:n mukaan **virallinen valvonta on suoritettava ilman ennakkoilmoitusta**, paitsi jos tällainen ilmoitus on tarpeen ja asianmukaisesti perusteltu virallisen valvonnan suorittamista varten. Tarkastuksen voidaan katsoa olevan ennakkoon ilmoittamaton silloin, kun toimija ei ehdi korjata tarkastettavaa asiaa ilmoittamisen ja tarkastuksen välisenä aikana. Aika, joka voi olla ilmoituksen ja tarkastuksen välillä, jotta tarkastus katsotaan ennakkoon ilmoittamattomaksi, riippuu näin ollen tarkastuksen luonteesta.

Tarkastukset pyritään tekemään silloin, kun valvontakohteessa on toimintaa, mutta joissakin tapauksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös muulloin, esimerkiksi aamulla ennen toiminnan alkamista. Yleensä tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta valvontaviranomainen voi joissakin tapauksissa tarkastaa esimerkiksi asiakirjoja myös virkapaikallaan.

Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, joka toimitetaan toimijalle tai tämän edustajalle. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä, tarkastuskertomukseen merkitään selkeästi, minkä lain mukaisia ja mitä toimenpiteitä tehty tarkastus sisältää. Tarvittaessa suoritetaan uusintatarkastus epäkohtien korjaamisen toteamiseksi.

Tarkastuksessa kiinnitetään erityisesti huomiota seuraaviin seikkoihin:

- onko toiminta hyväksymispäätöksen/ilmoituksen mukaista
- omavalvontasuunnitelman toimivuus
- onko kaikilla pakkaamattomia, helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsittelevillä henkilöillä Ruokaviraston mallin mukainen hygieniaosaamistodistus ja terveydentilaselvitys salmonellatartunnasta (tartuntatautilaki 1227/2016 ja -asetus 146/2017)
- elintarvikehuoneiston rakenteellinen kunto ja ilmanvaihdon toimivuus
- kylmäsäilytystilat ja elintarvikkeiden säilytyslämpötilat
- yleinen siisteys, työskentelytapojen hygieenisyys ja työntekijöiden työvaatetus

Omavalvonnan toimivuuden arvioimiseksi tarkastuskohteista otetaan näytteitä tarkastusta suorittavan viranhaltijan harkinnan mukaan. Jos tarkastuskohde ottaa riittävästi omavalvontanäytteitä, voidaan viranomaisten ottamien näytteiden määrää vähentää tai jättää ottamatta.

Tarkastusten ensisijaisena tavoitteena on, että kohteessa todetut elintarvikehygieeniset riskit vähenevät tarkastusten yhteydessä annetun ohjauksen seurauksena.

Valvontatietojen julkistaminen, Oiva

Oiva on elintarvikevalvonnan tarkastustietojen julkistamisjärjestelmä, jota koordinoi Ruokavirasto. Valvontatietojen julkaisemisella lisätään valvonnan läpinäkyvyyttä ja annetaan kuluttajille tietoa valintojensa tueksi. Tavoitteena on myös lisätä elintarvikevalvonnan vaikuttavuutta ja tunnettavuutta. Elintarvikealan yrityksille avautuu samalla mahdollisuus kertoa kuluttajille, että oma toiminta on kunnossa.

Kuntien valvontaviranomaisten tekemät Oiva-tarkastukset ovat valvontasuunnitelman mukaisia maksullisia tarkastuksia. Oivan myötä valvonnassa painotetaan riskiperusteisuutta, jolloin tarkastukseen käytetty aika lyhenee.

Tarkastettavat kohdat on jaettu 19 asiakokonaisuuteen, joista osa tarkastetaan kerralla. Kaikki kohtia tarkastetaan valvojan harkinnan mukaan vähintään kerran kolmessa vuodessa.

Valvonta-kohteen kunkin tarkastuskerran tarkastustulokset julkaistaan Oiva-raportissa, jotka ovat internetsivulla www.oivahymy.fi.Toimijan on myös laitettava Oiva-raportti esille elintarvikehuoneistossa.

1.5 Vaarojen tunnistaminen ja riskitekijöiden arviointi

Elintarvikkeessa mahdollisesti esiintyviä vaaroja tunnistetaan valvontakohteen ja sen omavalvonnan arvioinnin sekä kohteeseen tehtävien tarkastusten avulla. Riskiarviointi perustuu Ruokaviraston ohjeeseen (ohje 1028/04.02.00.01/2022/6), missä kuvataan riskiluokitus ja valvontatarpeen määrittelyssä käytettävät periaatteet ja annetaan elintarvikehuoneistojen ohjeelliset vuosittaiset tarkastusmäärät ja -ajat. Valvontakohteessa todettujen riskitekijöiden merkittävyyden tai lukumäärän kasvu aiheuttaa tarvetta lisätä tarkastuskertoja. Toisaalta, jos tunnistettu vaara hallitaan valvontakohteessa omavalvonnalla ja tarkastushistoria on hyvä, voidaan pienentää kohteen tarkastustiheyttä.

Tarkastustiheyden määrittelyssä on otettu huomioon kohdekohtaisen tarkastustiheyden lisäksi seuraavat asiat:

1. omavalvonnan tai muun omaehtoisen valvonnan taso
2. henkilökunnan asiantuntemus
3. valvonta historia
4. tilat ja olosuhteet sekä varustuksen kunto

Liitteessä 1 on esitetty näillä perusteilla tehty valvontakohteiden jako riskiluokkiin sekä siihen perustuva tarkastuskertojen määrä ja tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika. Kohdekohtainen riskiarvio on myös huomioitu tarkemmassa työsuunnitelmassa sekä tarkastajien henkilökohtaisissa työsuunnitelmissa.

1.6 Seurantaohjelmat

Valvonta-asetuksen mukaan seurannalla tarkoitetaan elintarvikevalvonnassa suunnitellun havainto- ja mittausjakson toteuttamista, jonka tarkoituksena on saada käsitys elintarvikemääräysten noudattamisesta. Erilaiset valvonta- ja seurantaohjelmat ovat valvonta asetuksen tarkoittamaa seurantaa. Seurantaohjelmia, joita on kuvattu VASUssa, ovat:

- zoonoosiseuranta- ja kartoitusohjelmat
  - kansallinen salmonellavalvontaohjelma
  - muita pysyviä seurantaohjelmia: kampylobakteerin seurantaa broilereissa tietyillä teurastamoilla; EHEC-bakteerin tutkimuksia teurastamossa ja pitopalvelupaikoissa
- elintarvikkeiden kasvinsuojeluainejäämävalvontaohjelma
- eläviä eläimiä ja eläimistä saatavia elintarvikkeita koskeva vierasainevalvontaohjelma
- eläinlääkinnällistä rajatarkastusta koskeva vierasainevalvontaohjelma
- ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden seurantaohjelmat.

EU:ssa tai kansallisesti toteutettavista määräaikaisista kartoitusohjelmista sovitaan vuosittain erikseen. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto osallistuu seurantaohjelmiin liittyvään näytteenottoon ja vastaa osaltaan tarvittavista valvontatoimenpiteistä. Zoonoosien valvonta on enemmän kuvailtu eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmassa.

1.7 Elintarvikevalvonnan toteutuminen vuonna 2026

1.7.1 Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallinen elintarvikevalvonta suoritetaan liitteen 1 mukaisesti.

Elintarvikevalvonnan näytteenottoprojekti 2026**:**

Raskasmetallien esiintymistä marjoissa ja sienissä valvonta-alueella tutkitaan.

Yhteistoiminta-alueen valvontakohdetietojen päivittäminen ja riskinarviointi

- Valvontakohteiden riskinarviointia ja tietojen päivittämistä suoritetaan tarkastusten yhteydessä. Päivitystarvetta on jatkuva.
- Paikallisen riskinarvioinnin ja Ruokaviraston antaman ohjeistuksen perusteella säännöllisen valvonnan piiriin tulleelle kohteelle määritellään tarkastustiheys ja tarkastukseen tarvittava aika.

Valvontakohteet, joiden tarkastustiheys on riskinarvioinnin mukaan suuri

- Vuosittain pyritään tarkastamaan ne kohteet, joissa tarkastustiheys on riskinarvioinnin mukaan suuri.
- Kukin tarkastaja laatii kohteistaan tarkastussuunnitelman riskinarvioinnin ja resurssit huomioon ottaen.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi Keski-Pohjanmaan ympäristöterveyden huolto on aloittanut yhteistyön Kallanin, Ylivieskan ja Kalajoen ympäristöterveydenhuollon kanssa. Muiden valvontayksiköiden kanssa yhteistyötä jatketaan. Yhteistyön tarkoituksena on keskustella ajankohtaisista asioista, oiva-arviointiohjeiden tulkinnoista sekä oiva-linjauksista.

Ohjaus- ja neuvonta

Ohjaus- ja neuvontakäynnit suoritetaan ennen ensimmäistä valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta. Ohjaus- ja neuvontakäynti sovitaan etukäteen toimijan kanssa ja se on toiminnanharjoittajalle maksuton. Käyntien määräksi arvioidaan 15-20 kpl/vuosi.

Alkutuotantopaikkojen suunnitelmallinen valvonta

- Alkutuotantopaikkojen valvontakohdetietojen päivitys sekä kohteiden riskinarviointi.

Yhteistoiminta-alueen kaikki maidontuotantotilat tarkastetaan 2025–2029 aikana. Maidontuotantotilojen hygieenisten tarkastusten tarkastustiheys on noin kerran viidessä vuodessa. Tarkastukset suoritetaan riskinarviointiperusteisiksi ottaen huomioon esim. aikaisempi valvontahistoria, rakenteiden ja varusteiden kunto, toiminnan laajuus, raakamaidon myynti suoraan kuluttajille jne. Näin tarkastustiheys käytännössä vaihtelee tuotantoyksiköin kerran vuodesta kerran viiteen vuoteen (0,2-1).

1.7.2 Muu valvonta

Elintarvike-epidemioiden ja asiakasvalitusten käsittely

- Elintarvike-epidemioiden ja asiakasvalitusten käsittely aloitetaan aina heti, kun epidemiaepäily tai valitus on saatu tiedoksi. Ympäristöterveystarkastajat tekevät kohteeseen ja elintarvikkeisiin liittyvät selvitykset ja ottavat tarvittavat elintarvike- ja ympäristönäytteet viipymättä.
- Kaikki ruokamyrkytysepäilyt ilmoitetaan infektioylilääkärille.
- Epidemiassa edellytetään vähintään viisi tapausta, joilla on todennäköisesti yhteinen altistus. Jos kyseessä on epidemia, ympäristöterveysvalvonta tekee ruokamyrkytysepäilyilmoituksen Ruokaviraston ja THL:n yhteiseen tietojärjestelmään (Rymy-ilmoitus).
- Epidemiassa tai epäilytilanteessa noudatetaan epidemiaselvitystyöryhmän toimintaohjeistoa.
- Epidemiaselvitystyöryhmät ja terveysvaaratilanteiden yhteyshenkilöt on esitetty Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmassa.
- Kun epidemiaan liittyvä selvitystyö on saatu valmiiksi, lähetetään selvitysilmoitus Ruokaviraston ja THL:n yhteiseen tietojärjestelmään.

Taulukossa 4 on arvioitu resurssitarpeista muihin valvontaan kuin suunnitelmallinen. Elintarvikevalvonnan kokonaisresursseista suunnataan n. 60-70 % ei- suunnitelmallisiin tehtäviin.

Taulukko 4. Elintarvikevalvonnan ei-suunnitelmalliset tehtävät

Tehtävä	Arvioitu määrä	Resurssitarvetta (htpv)
Tarkastukset	10	20
Toimenpiteet ruokamyrkytysepäilyn tai asiakasvalituksen yhteydessä	5-10	10-30
Ilmoituksien käsittely	80	25-30
Todistukset/lausunnot	10-15	20-30
Näytteenotot	30-40	15-30
Koulutukset	8 pv/hlö	100-130
Muu hallinnolliset tehtävät (kokoukset, asiakasneuvonta, työskentely sidosryhmien kanssa, lainsäädännön seuranta jne.)		640-700
YHTEENSÄ		730-930

1.8 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Valvontaviranomaisella on oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittava määrä näytteitä (Elintarvikelaki 297/2021 § 41). Näyte on näytteenottopaikalla merkittävä niin, että se voidaan helposti ja kiistatta tunnistaa. Elintarvikealan toimijalle on annettaan todistus näytteenotosta.

Mahdollisten asiakasvalitusten perusteella tehtäviin, ruokamyrkytysten selvittämiseksi tarvittaviin ja elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaaratilanteiden vaatimiin tutkimuksiin varataan riittävästi resursseja.

Viranomaisnäytteitä otetaan pääasiassa elintarvikehuoneiston omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi. Näytteitä otetaan lainsäädännön määräämän näytteenoton ja tutkimusten varmistamiseksi sekä epäiltäessä tuotteiden turvallisuutta.

1.9 Valvonnasta perittävät maksut

Ympäristöterveyslautakunta on päätöksellään 4.11.2025 (§ 46) hyväksynyt ympäristöterveydenhuollon taksa ja maksut. Sen lisäksi, mitä on esitetty valvonnasta perittävistä maksuista, elintarvikealan toimijoilta maksuja perittäessä otetaan huomioon seuraava:

- Tarkastuksesta, joka tehdään elintarvikehuoneiston (laitosten) hyväksymiseksi, ei erikseen peritä maksua, vaan tarkastusmaksu sisältyy hyväksymisestä perittävään maksuun.
- Kunnan omasta projektinäytteenotosta ei peritä maksua.
- Kuluttajavalituksen perusteella tai ruokamyrkytysepäilyn selvittämiseksi tehtävistä tutkimuksista ja muista valvontatoimenpiteistä ei peritä maksua. Selvityksen yhteydessä mahdollisesti ilmenevien epäkohtien korjaamisen vuoksi tehtävästä lisävalvonnasta peritään kuitenkin maksu.
- Tarkastuskäynnin yhteydessä tehtävästä näytteenotosta ei peritä erillistä maksua. Toiminnanharjoittaja vastaa näytteiden analyysikustannuksista.
- EU:n ulkopuolelle eläimistä saatavia elintarvikkeita vievän elintarvikehuoneiston valvonnasta, siltä osin kuin vienti ostajamaan vaatimuksesta edellyttää tavallista kattavampaa valvontaa, peritään maksu.
- Teurastamojen, leikkaamojen ja maidontuotannon valvontaan sekä kalastus- ja vesiviljelytuotteiden tuottamisen ja markkinoille saattamisen valvontaan sovelletaan valvonta-asetuksen (625/2017) säädettyjä vähimmäismaksuja.
- Erikseen suoritetuista asiakirjatarkastuksista toimistolla peritään maksu käytetyn työajan mukaan.

Kokkola Karleby
Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto
Mellersta Österbottens miljöhälsovård

TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025–2028

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO..... 24
1.1 VOIMAVARAT..... 24
1.2 TARKASTUSTEN SISÄLLÖN MÄÄRITTELY 25
1.3 TERVEYDENSUOJELUN VALVONNAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2026..... 26
1.4 KUNNAN TOIMESTA TAPAHTUVA NÄYTTEENOTTO JA NÄYTTEIDEN TUTKIMINEN 29

1 JOHDANTO

Terveydensuojelulain (1994/763) tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä. Lain tavoitteena on myös ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveydensuojelulain (1994/763) mukaan päävastuu terveydensuojelun toteuttamisesta on kunnilla. Terveydensuojelun valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat terveydensuojelulaki ja valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma.

1.1 Voimavarat

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on terveydensuojelun valvontaan käytettävissä voimavaroja seuraavasti:

Taulukko 5. Terveydensuojeluvalvontaan käytettävissä olevat resurssit.

Henkilöstö	Kokonaistyöpanos (htpv/vuosi)	Suunnitellut tarkastukset (uusintatarkastukset huomioitu)	Suunnitellut näytteenotot (htpv/vuosi)/näytteenottojen määrä	Suunnitelmallinen osuus
Ympäristöterveystarkastajat (4,5 htv)	956	174 (184)	30/ 770	210 htpv (22 %)

Terveydensuojelun valvontaan resursseja voidaan suunnata noin 40 **%** terveysvalvonnan kokonaisresursseista. Terveydensuojeluun varatuista resursseista suunnitelmalliseen terveydensuojelun valvontaan voidaan suunnata noin 22 %.

Suurin osa talous- ja uimaveden näytteenotoista on ulkoistettu ja ympäristöterveystarkastaja ottaa vain vesien uusinta- ja asiakasvalitusnäytteet.

Suurin osa terveydensuojelun kokonaistyöpanoksesta menee akuuttiin valvontatyöhön, jota ei voi etukäteen suunnitella (taulukko 6). Suunnitelmalliseen valvontaan käytettävissä olevia resursseja ei voida arvioida tarkasti, sillä akuuttien valvontatehtävien määrä vaihtelee suuresti. Suunnitelmallisen valvonnan resurssivaje on sitä suurempi, mitä enemmän tulee akuutteja tehtäviä. Riskinarviointi ja vuosittainen tarvittava työpanos 2026 on esitetty liitteessä 2.

1.2 Tarkastusten sisällön määrittely

1.2.1 Tarkastuksen tavoitteet

Terveydensuojelulaissa (1994/763) kunnan terveydensuojelun valvontaviranomaiselle säädettyihin valvontatehtäviin perustuen suunnitelmakaudella 2025–2028 tehtävien tarkastusten tavoitteena ja tarkoituksena on:

- selvittää terveysvaaran tai haitan esiintyminen eli aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joista johtuen terveyshaitta voi syntyä
- antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset määräykset ja ohjeet
- suorittaa aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti myös mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.

1.2.2 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet

Useimmat terveydensuojelulain valvontakohteet ovat terveydensuojelulain (1994/763) 13 §:n mukaan ilmoituksenvaraisia. Ympäristöterveystarkastaja käsittelee ilmoituksen, tekee todistuksen ilmoituksen käsittelystä ja tekee tarvittaessa terveydensuojelulain (1994/763) 45 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen. Tämän jälkeen kohde tulee pääsääntöisesti suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan kohteeksi. Osa ilmoitusvelvollisista valvontakohteista on kuitenkin sellaisia, että niitä ei tarvitse ottaa suunnitelmallisen valvonnan piiriin, vaan ilmoituskäsittelyn jälkeen näitä kohteita tarkastetaan ilmenneen tarpeen mukaan. Ratkaisu siitä, otetaanko kohde säännöllisen valvonnan piiriin vai ei, tehdään paikallisen riskinarvioinnin ja Valviran antaman ohjeistuksen perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut lausunnon terveydensuojelulain soveltamisesta kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa. Lausunnon mukaan kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle, jolloin viranomainen saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa toiminnan turvalliseksi järjestämiseksi. Toimintaa ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Jos kotona tehtävästä terveydensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on aiheutunut tai epäillään aiheutuvan terveyshaittaa voi viranomainen asukkaan luvalla tehdä tarkastuksen kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin. Asukkaan tahdon vastaisesti tarkastus voidaan tehdä viranomaisen kirjallisesta määräyksestä vain niissä tapauksissa, joissa viranomaisella on perusteltu syy epäillä vakavaa terveyshaittaa. Kotirauhan piiriin kuuluvana tilana ei pidetä sellaista tilaa, jossa on erillinen sisäänkäynti ja tilat on rajattu kotirauhan piiriin kuuluvan alueen ulkopuolelle.

1.2.3 Tarkastusten tarkempi määrittely

Terveydensuojelulain (1994/763) mukaiset valvontakohteet tarkastetaan siten, että tarkastus kattaa oleellisimmat terveydensuojelun näkökohdat. Tarkastus voidaan rajata kohteessa tiettyyn toimintoon tai asiaan. Tarkastuksesta laaditaan laatu- ja toimintakäsikirjan mukainen tarkastuskertomus, joka toimitetaan tarkastuskohteelle sekä tarkastuskohteen ylläpitäjälle. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä, tarkastuskertomukseen merkitään selkeästi, minkä lain mukaisia ja mitä toimenpiteitä tehty tarkastus sisältää. Tarvittaessa suoritetaan uusintatarkastus.

1.3 Terveydensuojelun valvonnan toteutuminen vuonna 2026

Tarkastusmäärä vuodelle 2026 on esitetty liitteessä 2. Riskinarviointi on tehty valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman 2025–2028 mukaisesti. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä kohdetyyppikohtaisesta tarkastustiheydestä. Tarkastustiheyden on kuitenkin oltava vähintään 0,2. Tarkastustiheyden mahdollisesta vähentämisestä huolimatta valvontaohjelman painopisteinä olevat kohteet on tarkastettava sinä ajanjaksona, jona ne ovat valvontaohjelman painopisteinä.

1.3.1 Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallinen terveydensuojeluvalvonta suoritetaan liitteen 2 mukaisesti.

Terveydensuojeluvalvonnan painopisteet 2026:

- Talousvesivalvonnan uudet sisällöt
- Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa
- Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Talousvesivalvonnan uudet sisällöt

Ohjelmakaudella valvonnassa kiinnitetään huomioon seuraaviin asioihin:

- Alueellinen viranomaisyhteistyö
  Hyödyt mm.
  - toiminnanharjoittajien tasapuolinen kohtelu
  - palveluiden sujuvuus
  - tehtävien ja roolien selkeytyminen
  - tiedonkulun varmistuminen, kokemuksien jakelua ym

- Riskienhallintasuunnitelmat
  - valvotaan että talousvettä toimittavat laitokset tarkistavat riskienhallintasuunnitelmansa ajoissa ja ennen valvontatutkimusohjelmien tarkistamista (viimeistään heinäkuu 2027 mennessä).

- Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta
  - Ensisijaisten tilojen omistajia kannustetaan tekemään vesilaitteistojen riskiarviointeja ja tarvittaessa tehostamaan riskienhallintatoimenpiteitä. Takaraja valmistumiselle on 12.1.2029. Toimenpiteenä on ensisijaisesti neuvoja antamalla.

Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa

Ohjelmakaudella valvonnassa kiinnitetään huomioon seuraaviin asioihin:

- Toiminnanharjoittajien omavalvonnan ja paikallisten tarpeiden sekä erityispiirteiden huomioon ottaminen riskinarviossa.
- Asumisterveysasioissa ajantasaiseen tietoon perustuva ohjaus ja valvonta, oman osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä yhteisön ja ennakoinnin edistäminen.

Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Ohjelmakaudella valvonnassa kiinnitetään huomioon seuraaviin asioihin:

- Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen.
- Yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueiden kanssa
- Osallistuminen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen lähtökohtaisesti vuosittain.

Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

- Ympäristöterveydenhuolto on aktiivisena vaikuttajana eri suunnitelmissa ja hankkeissa.
    - tavoitteena on, että terveyshaittojen arviointi sisältyy kaikkeen suunnitteluun ja päätöksentekoon, mm. kaavoitus, ympäristöluvat, ympäristövaikutusten arviointimenettelyt ja rakennusluvat.
- Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä
    - varautuminen häiriötilanteisiin, suunnitelmien yhteensovittaminen kuntien ja muiden viranomaisien kanssa sekä yhteiset harjoitukset.
    - terveyshaittaepäilyn selvittäminen muiden viranomaisien kanssa, esim. savuhaitta, meluvalitukset, tuulivoiman terveysvaikutukset, radonturvallinen rakentaminen jne.
    - osallistuminen sisäilma- ja epidemiaselvitystyöryhmiin sekä yhteistarkastuksiin.

Talousveden laadun valvonta

- STM:n asetuksen 1352/2015 mukaisten vesilaitosten toimittaman veden laadun valvontaa suoritetaan laadittujen valvontatutkimusohjelmien mukaisesti.
    - Talousveden valvonnan vesinäytteenotto on ulkoistettu.
- Valvontatutkimusohjelmat päivitetään tarvittaessa, kuitenkin kuuden vuoden välein, yhteistyössä vesilaitosten kanssa. Vuoden 2025 aikana vesilaitosten näytteenottosuunnitelmat päivitetään juomavesidirektiivin mukaiseksi.
- Vesilaitokset tarkastetaan vuosittain tai riskiarvioinnin perusteella. Suunnitelmakauden aikana valvontasuunnitelman mukaisen tarkastuksen yhteydessä käydään läpi vesilaitoskohtaisia riskinarviointeja ja riskinhallintatoimenpiteitä (Water Safety Plan WSP).

Uimaveden laadun valvonta

- Yleisten uimaveden laatua valvotaan kohdekohtaisten näytteenottosuunnitelmien mukaisesti.
- Yleisten uimarantojen uimarantaveden laatua valvotaan STM:n asetuksen (177/2008) tai STM:n asetuksen (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta mukaisesti.

Uimahallien valvonta.

Uimahallien tilat valvotaan STM:n asetuksien 315/2002 ja 1350/2006 mukaisesti.

- Uimaveden laatua valvotaan kohdekohtaisten näytteenottosuunnitelmien mukaisesti.
- Uimahallit tarkastetaan Valviran ohjeen 2/2017 ja STTV:n oppaita 3:2008 mukaisesti

1.3.2 Muu valvonta

Vesiepidemioiden ja asiakasvalitusten käsittely

- Vesiepidemioiden ja asiakasvalitusten käsittely aloitetaan aina heti, kun epidemiaepäily tai valitus on saatu tiedoksi. Selvitykset ja valvontatoimet (mm. näytteenotto, desinfiointikehotus) toteutetaan viivytyksettä.
- Jos kyseessä on vesiepidemia, ympäristöterveysvalvonta tekee epäilyilmoituksen THL ja Ruokaviraston yhteiseen tietojärjestelmään (Rymy-ilmoitus).
- Epidemiassa tai epäilytilanteessa noudatetaan epidemiaselvitystyöryhmän toimintaohjeistoa.
- Epidemiaselvitystyöryhmään kutsutaan kyseessä olevan vesilaitoksen vastaava henkilö.
- Vesiepidemiasta tiedottamisen ja ohjeistuksen antamisen väestölle on oltava nopeaa ja riittävän tehokasta ja sen on tavoitettava kaikki vedenkäyttäjät. Tiedotus tehdään viestintäsuunnitelman mukaisesti.
- Ympäristöterveysvalvonta valvoo puhdistus- ja desinfektiotoimia ja tehostettua näytteenottoa jatketaan, kunnes epidemiatilanne on ohi.
- Epidemian päätyttyä laaditaan selvitysilmoitus THL:n ja Ruokaviraston yhteiseen tietojärjestelmään.

Asumisterveysasioiden käsittely

- Asunnontarkastuksia tehdään pyydettäessä terveyshaittojen selvittämiseksi ja poistamiseksi.
- Asunnontarkastukset liittyvät mm. sisäilman laatuun, mikrobi- ja kosteusvaurioihin, meluhaittoihin, asuntojen likaisuuteen tai huonokuntoisuuteen, ilmanvaihdon puutteellisuuteen, lämpötilaan ja hajuihin.
- Tarkastuksesta laaditaan laatu- ja toimintakäsikirjan mukainen tarkastuskertomus, joka toimitetaan tarkastuskohteeseen.
- Todettujen epäkohtien poistamiseksi annetaan neuvoja ja korjauskehotuksia. Hallinnollisia pakkokeinoja terveyshaittojen poistamiseksi käytetään tarvittaessa.
- Kuntalaisille ja kiinteistöjen omistajille annetaan neuvontaa ja ohjausta asumisterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Neuvonta on pääasiassa puhelinneuvontaa asiakkaiden yhteydenottoihin liittyen. Ensitarkastuksessa annetaan tapauskohtaisia ja pitemmälle meneviä ohjeita ja päätetään jatkotoimenpiteistä läsnäolijoiden kesken (terveystarkastaja, asukas ja kiinteistön omistaja).

Todistukset alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta (laivatarkastus)

- Valvira on nimennyt Kokkolan sataman yhdeksi WHO:n kansainvälisen terveyssäännöstön (2005) 20 ja 39 §:ssa tarkoitettuja todistuksia myöntäväksi satamaksi.
- Kunnan terveydensuojeluviranomainen tarkastaa aluksen terveyssäännöstön liitteen mallin mukaista tarkastuslomaketta käyttäen ja myöntää todistuksen.

Taulukko 6. Terveydensuojeluvalvonnan ei-suunnitelmalliset tehtävät

Tehtävä	Arvioitu määrä	Resurssitarvetta (htpv)
Asumisterveyteen liittyvät tarkastukset	30-50	80-100
Laivatarkastukset	15-30	10-20
Muut tarkastukset	5-10	5-10
Lausunnot	80-100	90-120

Ilmoituksien käsittely	30-40	10-30
Mittaukset	5-10	5-10
Näytteenotot	50-80	20-40
Tiedotteet	0-10	0-5
Koulutukset	8 pv/hlö	30-35
Muut hallinnolliset tehtävät (kokoukset, asiakasneuvonta, työskentely sidosryhmien kanssa, lainsäädännön seuranta jne.)		400-500
YHTEENSÄ		**650-870**

1.4 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen

Valvonta tukeutuu näytteenottoon ja näytteiden analysointiin akkreditoidussa laboratoriossa. Terveydensuojelulaissa ja sen perusteella annetuissa alempiasteisissa säädöksissä on määritelty tarvittavat talous- ja uimavesien näytemäärät ja niistä tehtävät tutkimukset. Muu näytteenotto perustuu riskinarviointiin ja valvontaa suorittavan viranomaisen harkintaan.

1.4.1 Talousvesi

Talousveden osalta näytteenotto ja tutkimukset toteutetaan vesilaitoskohtaisten valvontatutkimusohjelmien mukaisesti, seuraavia säädöksiä noudattaen:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

1.4.2 Uima-allasvesi

Uima-allasvesien osalta näytteenotto ja tutkimukset toteutetaan kohdekohtaisten näytteenottosuunnitelmien mukaisesti, seuraavaa säädöstä noudattaen:

- STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista.

1.4.3 Uimarantavesi ja talviuintipaikat

Yleisten uimarantojen osalta uimarantavesien näytteenotto ja tutkimukset toteutetaan STM:n asetuksen (177/2008) mukaisesti.

Pienten yleisten uimarantojen osalta uimarantavesien näytteenotto ja tutkimukset toteutetaan STM:n asetuksen (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta mukaisesti.

Talviuintipaikoilta otetaan uimavesinäytteet säännöllisesti talvisin riskinarvioinnin mukaan (1-3 krt, marras-huhtikuussa).

1.4.4 Poikkeavat tulokset

Jos talous- tai uimaveden näytteestä löytyy poikkeava analyysitulos, toimitaan laatujärjestelmän ja häiriötilannesuunnitelman mukaisesti.

Lähtökohtaisesti on selvitettävä, liittyykö ylitykseen terveyshaittoja. Jos ylitykseen voi liittyä terveyshaittoja, annetaan määräys korjaaviin toimenpiteisiin ryhtymisestä ja tarpeelliset ohjeet ja määräykset terveyshaittojen ehkäisemiseksi.

TUPAKKA JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025–2028

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO 32
1.1 MYYNNIN LUVANVARAISUUS 32
1.2 VOIMAVARAT 33
1.3 TARKASTUSTEN SISÄLLÖN MÄÄRITTELY 33
1.4 TARKASTUKSEEN KESKIMÄÄRÄISESTI KÄYTETTÄVÄ AIKA 35
1.5 TUPAKKALAIN VALVONNAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2026 35
1.6 KUNNAN TOIMESTA TAPAHTUVAN NÄYTTEENOTTO 37

1 JOHDANTO

Tupakkalain (549/2016) tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. STM on esittänyt tavoitteeksi käytön loppuminen vuoteen 2030 mennessä.

Tavoitteen saavuttamiseksi tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle.

Tupakkalakiin (549/2016) on tulossa muutoksia, kun hallituksen esitys tupakkalain muuttamiseksi tulee voimaan ja savuttomat nikotiinituotteet (ns. nikotiinipussit) otetaan tupakkalain soveltamisalan piiriin.

Tupakkalain valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat tupakkalaki (549/2016) ja valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma. Tupakkalain (549/2016) 84 §:n mukaisesti valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Lääkelain (395/1987) valvonta koskee nikotiinivalmisteiden säilyttäminen ja myyntiä. Nikotiinivalmisteiden myyntiä valvotaan tupakkalain valvonnan yhteydessä.

Tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat:

- tupakointitilalliset ravintolat ja ravitsemisliikkeet
- tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat

Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, on terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein perustelua tehdä havaintoja tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain (549/2016) mukainen tarkastus.

1.1 Myynnin luvanvaraisuus

Elinkeinonharjoittaja ei saa myydä tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä ilman vähittäis- tai tukkumyyntilupaa. Vähittäis- tai tukkumyyntilupa myönnetään sille, joka on esittänyt hyväksyttävän omavalvontasuunnitelman ja tupakkalain säännökset täyttävän selvityksen tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden sijoittelusta myyntipisteessä ja jonka myynnin valvontajärjestelyt ovat riittävät. Luvasta peritään kunnan vahvistaman taksan mukainen maksu.

Myyntirikkomuksesta voidaan elinkeinonharjoittajalle asettaa sakkorangaistus tai myyntilupa voidaan peruuttaa määräaikaisesti tai pysyvästi. Myyntiluvan pysyvän peruuttamisen jälkeen uusi

myyntilupa voidaan myöntää hakemuksesta aikaisintaan vuoden kuluttua.Kunnan on ilmoitettava Valviralle myyntiluvan myöntämisestä, peruuttamisesta, myyntirikkomuksista ja myynnin lopettamisesta. Valvira ylläpitää vähittäis- ja tukkumyyntiluparekisteriä.

1.2 Voimavarat

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon alueella on tupakka- ja lääkelain valvontaan käytettävissä voimavaroja seuraavasti:

Taulukko 7. Tupakka- ja lääkelain valvontaan käytettävissä olevat resurssit.

Henkilöstö	Kokonaistyöpanos (htpv/vuosi)	Suunnitellut tarkastukset	Suunnitelmallinen osuus
Ympäristöterveystarkastajat (0,1 htv)	28	35	15 htpv (54 %)

Tupakka- ja lääkelain mukaiseen valvontaan resursseja voidaan suunnata noin 1,2 % terveysvalvonnan kokonaisresursseista. Tupakkalain valvontaan varatuista resursseista suunnitelmalliseen valvontaan voidaan suunnata noin 54 %. Tupakka- ja lääkelain mukaiset tarkastukset tehdään pääosin elintarvikevalvonnan yhteydessä. Lääkelainmukaiset tarkastukset tehdään ainoastaan tarvittaessa.

Riskinarviointi ja tarvittava vuosittainen työpanos vuodelle 2026 on esitetty liitteessä 3.

1.3 Tarkastusten sisällön määrittely

1.3.1 Tarkastuksen tavoitteet

Tupakkalain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen lainmukaisuus. Jos tarkastuksessa tai muutoin havaitaan säännösten vastaista toimintaa, viranomainen voi opastaa ja kehottaa korjaamaan tilanteen. Jos tämä ei riitä, säännösten vastainen toiminta voidaan kieltää ja asettaa tarvittaessa uhkasakko kiellon tehosteeksi.

Tupakoinnin aiheuttamia haittoja ehkäistään parhaiten rajoittamalla uusien tupakoitsijoiden määrää. Käytännössä tupakoinnin aloittaminen ja tupakoinnin muodostuminen säännölliseksi tavaksi tapahtuu melko nuorena, jo ennen kuin on saavutettu tupakan ostamiseen oikeuttava ikä. Juuri tässä vaiheessa on ennaltaehkäisevillä toimilla eniten terveyttä edistävä kokonaisvaikutus. Tupakkalain(2016/549) säännöllinen valvonta ehkäisee nuorten tupakointia vaikuttamalla tupakan saatavuuteen ja kysyntään sekä tehostaa nuorison tupakoinnin rajoittamiseksi asetettujen tupakointikieltojen valvontaa.

1.3.2 Tarkastuksen sisällön yleinen määrittely

Tarkastus kohdistetaan tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, joka toimitetaan tiedoksi tarkastuskohteelle sekä tarvittaessa muille viranomaisille. Tarvittaessa suoritet
aan uusintatarkastus.

1.3.3 Tupakan myyntipaikan tarkastus

Tupakkatuotteiden, tupakkajäljitelmien ja tupakointivälineiden mainonta ja muu myynninedistäminen on kielletty kokonaan tuotteiden myyntipisteissä. Tästä syystä tupakan myyntipaikoissa tarkastetaan aina myös mainonta ja muu myynninedistäminen sekä tupakkatuotteiden (esim. sikarit, savukkeet, piipputupakka) että tupakkajäljitelmien (esim. savukeaskia muistuttavat suklaamakeiset) osalta. Pakkauksen esillepano, kuvitus ja tekstit ovat osa kuluttajiin kohdistuvaa myynninedistämistä, joten niitä arvioidaan tupakkalain mainontasäännösten nojalla. Tarkastuksilla kiinnitetään erityisesti huomiota alaikäisiin, nuoriin ja muihin ns. heikkoihin kuluttajaryhmiin kohdistuvaan myynninedistämistoimintaan.

Tupakan myyntikiellon noudattaminen, omavalvonta sekä tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, tupakkajäljitelmien, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden mainontakiellon noudattaminen tarkastetaan yksikön laatujärjestelmän tarkastuslomakkeen avulla.

1.3.4 Myynnin omavalvonta

Tupakan myynnin omavalvontaa tarkastettaessa kiinnitetään erityisesti huomiota siihen, että tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntipisteessä ja automaattisissa myyntilaitteissa on Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (593/2016) 2 §:n mukainen, asiakkaiden hyvin havaittavissa oleva seuraava terveysvaroituksen sisältävä ilmoitus:

> *”Tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myynti alle 18-vuotiaalle on kielletty.”*

Myyntipaikoissa tarkastetaan erityisesti, että em. terveysvaroituksen sisältävä ilmoitus on näkyvästi esillä. Esimerkiksi näyttävä K-18 -merkintä ei korvaa em. lakisääteistä tekstiä. Jos myyntipaikoissa on muita, esimerkiksi erillisiä henkilöpapereiden näyttämiseen kehottavia opasteita, nämä eivät saa viedä päähuomiota myyntikieltoilmoitukselta, eivätkä ne saa olla esitystavaltaan esimerkiksi mainonnallisia tai alaikäisiä erityisesti kiinnostavia.

Nyrkkisääntönä voidaan todeta, että lakisääteinen myyntikieltoilmoitus on selvästi havaittavissa silloin, kun ilmoituksessa käytetty kirjasinkoko on vähintään yhtä suuri kuin vapaaehtoisen tai mahdollisen muun opasteen, esim. henkilöpapereiden näyttämiseen kehottavan opastetekstin yhteydessä käytetty suurin kirjasinkoko.

STM:n omavalvontasuunnitelmamääräyksen (määräyskokoelma Dnro 1999:53) mukaan tupakan myyntikieltoa koskevassa ilmoituksessa voi olla lisäksi lause: ”Nuori henkilö varaudu todistamaan ikäsi”. Kehotus näyttää henkilöpaperit ei kuitenkaan korvaa em. lakisääteistä ilmoitusta, joka sisältää terveysvaroituksen.

Omavalvontasuunnitelmassa tulee olla ohjeistus myyjille nuoren henkilön iän tarkastamisesta ja kirjauksesta sekä menettelystä ongelmatilanteissa. Omavalvonnan vastuuhenkilö tulee olla nimetty.

1.3.5 Etämyynnin ja markkinointikiellon valvonta

Valvontayksikkö valvoo alueellaan tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista myös etämyynnin osalta. Toimivaltainen kunta määräytyy etämyyntiä harjoittavan yhtiön virallisen kotipaikan mukaan.

Valvira ja valvontayksikkö valvovat yhdessä tupakkalain 9 luvussa säädettyä markkinointikieltoa (TupL 6 ja 8 §). Työnjako määräytyy pitkälti sen mukaan, voidaanko tupakkalain vastainen markkinointitoimi estää riittävän tehokkaasti kunnan toimenpitein vai onko toiminta niin laajalle ulottuvaa, että se edellyttää valtakunnallista päätöksentekoa. Tehokkaan valvonnan edellytys on, että Valvira saa mahdollisimman nopeasti tiedon markkinointitoimista, jotka on todettu laaja-alaisesti.

1.3.6 Vähittäismyyntipakkauksien valvonta

Valvontayksikkö valvoo, että tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikoissa myytävien tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat säännösten mukaisia. Mikäli valvontayksikkö havaitsee myynnissä olevan vähittäismyyntipakkauksia, joiden säännöstenmukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastainen, on siitä ilmoitettava viivytyksettä Valviralle.

1.3.7 Nikotiinivalmisteiden myyntilupa

Elinkeinonharjoittaja ei saa myydä tai muutoin luovuttaa nikotiinituotteita ilman vähittäismyyntilupaa. Vähittäismyyntilupa myönnetään sille, joka on toimittanut selvityksen nikotiinituotteiden sijoittelusta myyntipisteessä ja jonka myynnin valvontajärjestelyt ovat riittävät. Luvasta peritään kunnan vahvistaman taksan mukainen maksu.

1.3.8 Nikotiinivalmisteiden valvonta

1.2.2006 voimaan astuneen lääkelain muutoksen myötä tupakoinnin lopettamiseen tarkoitettuja nikotiinivalmisteita on saanut myydä apteekkien lisäksi tupakkaa myyvistä kaupoista, huoltoasemilta ja kioskeista. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin valvonnan osalta lääkelaissa viitataan tupakkalakiin. Vaikka voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole vaatimusta nikotiinivalmisteiden valvonnan sisällyttämisestä kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaan, on ko. valmisteita koskeva osio sisällytetty tähän suunnitelmaan.

Kunnan tulee valvoa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä. Nikotiinivalmisteiden myyntiä valvotaan tupakkalain valvonnan yhteydessä. Nikotiinivalmisteet valvotaan ainoastaan epäilytilanteissa tai tarvittaessa.

1.4 TARKASTUKSEEN KESKIMÄÄRÄISESTI KÄYTETTÄVÄ AIKA

Tupakkalain mukaiseen tarkastukseen käytettävän ajan määrittelyssä on otettu huomioon se, että tupakkalain säännöllinen valvontaa suoritetaan osana kohteessa tehtävää elintarvikelain mukaisten kohteiden tarkastusten yhteydessä.

1.5 TUPAKKALAIN VALVONNAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2026

1.5.1 Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallinen tupakkalainvalvonta suoritetaan liitteen 3 mukaisesti.

Tupakkavalvonnan painopisteet 2026:

- Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta
- Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljittävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa.
- Etämyynti
- Markkinointi
- Ehkäisevä päihdetyö

Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta

Savuttoman nikotiinituotteen määritelmän on lisätty tupakkalakiin.

Tavoitteena on varmistaa, että savuttomien nikotiinituotteiden myynti valvotaan tupakkalain vaatimalla tavalla huomioiden mm. ikäraja- ja pakollisten merkintöjen valvonta.

Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljittävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa

Tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkauksien osalta erityistä huomioita siihen, että kaikissa tupakkatuotteissa on tupakkalain edellyttämä turvaominaisuusmerkintä sekä jäljittävyyden mahdollistava yksilöllinen tunniste. Jäljitettävyyttä koskevien tietojen oikeellisuus tarkistetaan myös jäljitettävyysjärjestelmän toissijaisesta tietovarastosta, jotta voidaan varmistua siitä, että toimitusketjussa mukana olevat toimijat ovat huolehtineet kirjaamisvelvoitteistaan. Tarkastuskohteena on sekä yksittäistä tupakkatuotetta koskevien kirjausten oikeellisuus, että talouden toimijan omien tietojen oikeellisuus jäljittävyysjärjestelmässä.

Tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäiseminen alueellisesti ja valtakunnallisesti edellyttää laittoman kaupan ehkäisemistä paikallisesti. Yhteistyö viranomaisten välillä korostuu etenkin tilanteissa, joissa sääntelyä ei ole noudatettu.

Jäljitettävyysjärjestelmästä saatava tietoa hyödynnetään osana yksikön tekemää kohdekohtaista riskiarviota.

Etämyynti

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden rajat ylittyvä etämyynti on kielletty. Etämyynnin kielto tulee tupakkalain muutoksella laajennettu koskemaan myös savuttomia nikotiinituotteita. Etämyynnin kiellon tarkoituksena on mm. vähennetään alaikäisten mahdollisuuksia hankkia tupakkalain alaisia tuotteita.

Valvontayksikkö valvoo etämyyntikiellon noudattamista. Toiminnan voidaan kieltää ja tehostaa kieltoa uhkasakolla. Etämyyntikiellon rikkominen on peruste vähittäismyyntiluvan peruuttamiselle.

Markkinointi

Valvonnassa kiinnitetään huomiota markkinointikieltoa koskevan sääntelyn noudattamiseen paitsi vähittäismyyntipaikoissa, myös myyntipaikkojen verkko- ja sosiaalisen median sivustoilla ja tileillä.

Valvonnan toteuttamisessa kiinnitetään huomiota viranomaisyhteistyön toimivuuteen. Viranomaisten välinen tiivis yhteistyö paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla mahdollistaa tehokkaan puuttumisen tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden markkinointikiellon valvontaan. Erityisenä suojeltavana ryhmänä on lapsia ja nuoria.

Ehkäisevän päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakkatuotteiden käytön vähentämisen.

Valvontayksikön tulisi tehdä yhteistyötä ehkäisevässä päihdetyössä toimivien tahojen kanssa, sillä se mahdollistaa aikaisempaa kokonaisvaltaisemman lähestymistavan tupakkalain (2016/549) alaisten tuotteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen ja lain tavoitteiden edistämiseen.

Tupakkalakia valvova viranomainen voi tuoda yhteistyöhön muun muassa asiantuntemuksensa tupakkalain mukaisesta valvonnasta sekä ajankohtaista tietoa tupakkavalvonnassa esille tulleista asioista ja kehityssuuntauksista. Valvontaviranomainen voi vastaavasti saada päihteiden käytöstä ajankohtaista ja luotettavaa tietoa, jonka pohjalta valvonnan voimavaroja voidaan suunnata tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Valviran ja AVI:n valvontaprojekteihin osallistuminen

- Valvontakaudella osallistutaan Valviran valtakunnallisiin ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueellisiin valvontaprojekteihin.

1.6 Muu valvonta

Taulukko 8. Tupakkavalvonnan ei-suunnitelmalliset tehtävät

Tehtävä	Arvioitu määrä	Resurssitarvetta (htpv)
Hakemuksien käsittely	10-20	5-10
Tarkastukset TsL-mukaisissa kohteissa (koulut, päiväkodit jne.)	5-15	1-3
Asiakasvalitukset	0-5	0-5
Koulutukset	10-20	1-2
Muu hallinnolliset tehtävät (kokoukset, asiakasneuvonta, työskentely sidosryhmien kanssa, lainsäädännön seuranta jne.)		7-19
YHTEENSÄ		**14-39**

1.7 KUNNAN TOIMESTA TAPAHTUVA NÄYTTEENOTTO JA NÄYTTEIDEN TUTKIMINEN

- Ensisijaisesti käytetään aistihavaintoihin perustuvaa arviointia.
- Valvontaviranomaisen harkintaan perustuen mahdollisissa epäselvissä ja riitatilanteissa voidaan ottaa kertaluontoinen lyhyt ilmanäyte aktiivikeräimellä.
- Ilman savupitoisuuden mittaus aktiivikeräyksenä vaatii perehtymistä näytteenottoon sekä näytteenottolaitteiston ja keräimen hankkimista etukäteen esim. Työterveyslaitokselta.
- Aktiivikeräimellä otettavassa näytteenotossa noudatetaan Työterveyslaitoksen ohjeita.
- Valvontaresurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta on tärkeää, että aktiivikeräysmenetelmän käyttöön turvaudutaan vain poikkeustilanteissa.

ELÄINÄÄKINTÄHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA 2025–2028

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO 39
1.1 TOIMINTAYMPÄRISTÖ..... 40
1.2 RESURSSITARPEEN KARTOITUS, VOIMAVARAT JA VASTAANOTOT ... .41
1.3 TIETOJÄRJESTELMÄT 44
1.4 YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ 45
1.5 MAKSUT..... 46
1.6 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON VALVONNAN TOIMEENPANO 46
1.7 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN TOIMENPANO..... 54
1.7 SUUNNITELMAN ARVIOINTI JA TOTEUTUMISEN VALVONTA..... 61
1.8 LAATU 61
1.9 SEURANTA JA RAPORTOINTI 62

1 JOHDANTO

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan.

Kunnan eläinlääkintähuollon suunnitelmasta säädetään eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 6 §:ssä. Suunnitelman tulee sisältää tiedot järjestämisvastuun piirin kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta (§ 6).

Järjestäjän on lisäksi laadittava suunnitelma eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä (§ 6).

Järjestäjän on huomioitava eläinlääkintähuoltolain 4 §:n tarkoittama eläinlääkäripalveluja koskeva valtakunnallinen suunnitelma. Ruokavirasto ohjaa järjestäjän suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista. Eläinlääkintähuollon suunnitelmat lähetetään vuonna 2026 Ruokaviraston kirjaamoon ja jatkossa ne tallennetaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmään (VYHA:an).

Suunnitelmassa verrataan eläinlääkintähuollolle asetettuja vaatimuksia ja valtakunnallisia tavoitteita Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella käytettävissä oleviin resursseihin. Suunnitelmaa käytetään apuvälineenä, kun yhteistoiminta-alueen eläinlääkintähuoltoa ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan käytännön toteutusta kehitetään.

Tavoitteena on varmistaa alueen eläintenpitäjien samanarvoinen asema suhteessa sekä eläinlääkäripalvelujen saatavuuteen että eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan koko yhteistoiminta-alueella. Suunnitelma sisältää eläinlääkäripalveluiden saatavuutta ja laatua koskevat periaatteet ja tavoitteet sekä valvontaan kuuluvat tarkastukset, näytteenotot ja muut toimenpiteet.

Suunnitelma on tehty Ruokaviraston laatiman valtakunnallista suunnitelmaa mukaillen (EHO 2026-2028). EHO on osa valvonta-asetuksen mukaista elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelma (VASU) ja ympäristöterveydenhuollon yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa. Ohjelma luo suuntaviivat kunnissa tapahtuvalle toiminnalle.

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena eläinlääkintähuollon säännösten toimeenpanoa ja noudattamista.

Ruokavirasto ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto järjestää merkittävän osan eläinlääkäripalveluista kuten eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkärinavun kaikkina vuorokaudenaikoina.

Eläinlääkintähuoltolain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä kansanterveyttä erityisesti varmistamalla eläinlääkäripalvelujen laatu sekä turvaamalla julkisen vallan toimenpitein yhdenvertaiset, toimivat ja kohtuuhintaiset eläinlääkäripalvelut koko maassa (§ 1).

Ympäristöterveyslautakunta on 18.9.2025 § 33 päättänyt Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon eläinlääkäripalveluja koskevasta järjestämisvastuusta ja täydentävistä eläinlääkäripalveluista. Päätöksessä todetaan, että kaikki yleisen edun kannalta välttämättömät järjestämisvastuuseen kuuluvat eläinlääkäripalvelut (§ 8) on välttämätöntä tuottaa omana tuotantona. Yksikön tuottamat täydentäviä palvelut on vahvistettu liitteessä B (YTLTK 18.9.2025 § 33, liite B). Järjestämisvastuun ulkopuoliset palvelut hinnoitellaan markkinaperusteisesti.

Lisäksi Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto järjestää valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamista, eläimistä saatavat sivutuotteet ja eläinsuojelua koskevien tehtävien hoitamisen. Näistä valvontatehtävistä todellisia kustannuksia vastaava korvaus maksetaan valtion varoista.

Yksityiset eläinlääkäripalvelut kohdistuvat pääasiassa pieneläimiin ja hevosiin, mutta myös tuotantoeläimiä hoitava yksityinen palvelutuottaja löytyy alueella. Yksityiset palveluntarjoajat vastaavat osittain erikoiseläinlääkäritason palveluista.

Taulukko 9. Yksityiset eläinlääkäripalveluntarjoajat Keski-Pohjanmaan yhteistoiminta-alueella ovat:

Yksityinen eläinlääkäripalvelun tuottaja	Praktiikka	Eläinlääkäri	Sijainti
Pieneläinklinikka Kokko-Vet Oy	Pieneläimet	1	Kokkola
Nikulan Eläinklinikka Oy	Hevoset, pieneläimet	6	Kaustinen
Krono-Vet Oy	Tuotanto- ja pieneläimet, hevoset	3	Kruunupyy
KarleVet	Pieneläimet	3	Kokkola
Pieneläinvastaanotto, Kpedu,	Pieneläimet	1	Kannus
Vanhankaupungin eläinklinikka	Pieneläimet, hevoset	1	Kokkola
NederVet	Pieneläimet	1	Kruunupyy
Juha Rättö	Hedelmällisyys	1	Kokkola

1.1 Toimintaympäristö

1.1.1 Toimintaympäristö ja sen muutokset

Eläinlääkintähuoltolaki 285/2023 astuu voimaan 1.1.2026. EHO:ssa on asennettu painopisteenä että kunnat varmistavat uuden eläinlääkintähuoltolain vaatimusten toteutumisen eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä.

Eläintautitilanne on säilynyt useampien viranomaistoimin vastustettavien eläintautien osalta hyvänä, huolimatta viime vuosien eläintautiepidemioista, kansainvälisen eläinliikenteen kasvusta ja eläintautitilanteen huononemisesta lähialueilla. Tilanteen muutokset korostavat erityistilanteisiin varautumisen tärkeyttä. Uudistettu eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö astui voimaan 2022. Uudistukset ovat lisänneet koulutus- ja ohjeistustarvetta merkittävästi.

Eläinten lääkitseminen on Suomessa pääsääntöisesti hallittua ja lääkettä käytetään vain todettuun tarpeeseen. Mikrobilääkkeiden käyttö ja resistenttien mikrobien esiintyminen eläintuotannossa on kuitenkin kasvava huolenaihe. Mikrobilääkkeiden eläinlajikohtaisen käyttötiedon kerääminen aloitettiin 1.4.2022. Nämä ovat lisänneet merkittävästi eläinlääkärien koulutustarvetta.

Valvonnalta edellytetään valvonnan suunnitelmallisuutta, valvontakäyntien seurantaa, valvontatulosten raportointia ja analysointia sekä entistä tehokkaampaa tiedonkulkua viranomaisten välillä. Valvonnan tietojärjestelmien ja rekistereiden tehokas käyttö myös paikallistasolla onkin edellytys yhtenäiselle, suunnitelmalliselle ja toimivalle valvonnalle. Sähköisen asioinnin kehittäminen kaikkea viranomaistoimintaa koskevaksi kuuluu valtionhallinnon IT-strategian tavoitteisiin.

Eläinlääkäripalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tuotantoeläintilojen määrän edelleen jatkuva väheneminen ja tuotantoeläinten keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin. Keski-Pohjanmaan alueelle tyypillistä on voimakas keskittyminen maidontuotantoon. Tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuollon merkitys on suuri. Lemmikkieläinten ja hevosten määrä on viimeisien vuosien aikana lisääntynyt merkittävästi. Kehitys asettaa haasteita myös eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnalle.

1.2 Resurssitarpeen kartoitus, voimavarat ja vastaanotot

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen resurssitarvekartoitus on esitetty liitteessä 4.

Eläinlääkäriresurssia arvioidaan oleva riittävästi järjestämisvastuussa olevien palvelujen tuottamiseen. Resurssien arvioinnissa on huomioitu yksityiset eläinlääkäripalvelujen tuottajat toiminta-alueella (YTLTK 18.9.2025 § 33, liite A). Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaiset palvelut ja kiireellinen eläinlääkäriapu järjestetään omana tuotantona sekä tuotanto- että seura- ja harraste-eläimille. Muut täydentävät eläinlääkäripalvelut, joista on päätetty (YTLTK 18.9.2025 § 33, liite B) tarjota toiminta-alueella, hinnoitellaan markkina-arvon mukaan.

Valvonta ja praktiikka ovat erillään toisistaan. Siinä tilanteessa, että valvonta- tai hygieenikkoeläinlääkärin viroissa ei ole viranhaltijaa, voidaan akuutti valvontatarve hoitaa siten, että valvontaa tekevä praktikkoeläinlääkäri tulee eri päivystyspiiristä kuin missä valvontakohde sijaitsee. Tällöin vältytään jääviysongelmilta. Loppuvuodessa 2025 perustetaan uuden klinikkaeläinhoitajan toimi. Klinikkaeläinhoitajat toimivat Kokkolan eläinlääkärivastaanotolla.

Taulukko 10. Eläinlääkintähuollon resurssit.

VIRKA/TOIMI	HKL (HTV)
Hygieenikkoeläinlääkäri	1 (1)
Valvontaeläinlääkäri	3 (3)
Praktikkoeläinlääkärit	12 (11,75)
Klinikkaeläinhoitaja	2 (2)

Eläinlääkärin viroista praktikkoeläinlääkärin htv on 11,75. Hygieenikkoeläinlääkäri sekä kolme valvontaeläinlääkäriä muodostavat valvonnallisen työryhmän. Tarkastukset tehdään pareittain, esim. maidontuotantotilan eläinsuojelukäyntiin voidaan yhdistää maidontuotantotilan hygienian valvontakäynti tai tarvittaessa eläinsuojelukäynnille voi lähteä kaksi valvontaeläinlääkäriä.

Valvontaeläinlääkärin tehtäviä hoidetaan pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäreiden toimesta, mutta tarvittaessa myös praktikkoeläinlääkäreiden ja hygieenikkoeläinlääkärin toimesta. Suunnitelmallista eläinlääkärin suorittamaan elintarvikevalvontaa hoitaa hygieenikkoeläinlääkäri ja tarvittaessa myös valvontaeläinlääkärit.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon henkilöstön toimivalta ja virkavastuu ovat voimassa koko yhteistoiminta-alueella. Henkilöstölle on hankittu virkakortit, joilla he voivat osoittaa olevansa toimivaltaisia koko alueella.

Praktikkoeläinlääkäreiden vastuualueet ja toimipisteet on esitetty ympäristöterveydenhuollon nettisivuilla (www.kokkola.fi/ymparistoterveydenhuolto).

Vuosittainen tarvittava työpanos suunnitelmallisiin tarkastuksiin ja näytteenottoihin 2026 on esitetty taulukossa 12.

Tukipalvelut

Tukipalveluita ostetaan eläinlääkärivastaanotoille. Siivous- ja talonmiespalveluista on sovittu toimipisteiden vuokrasopimuksissa tai erillisellä sopimuksella.

Siivoustyön mitoituksesta on mahdollista muuttaa, mikäli toiminnassa tapahtuu muutoksia tai ostetun palvelun määrä tai taso ei ole riittävä.

Kokkolan eläinlääkärivastaanotolla on kaksi klinikkaeläinhoitajia avustajana.

Vastaanotot ja varustelutaso

TOIMIPISTE	HENKILÖKUNTA
Terveysvalvonta, eläinlääkintähuollon valvonta, hallinto, ja Kokkolan eläinlääkärivastaanotto	Ympäristöterveystarkastajat (10), hygieenikkoeläinlääkäri, valvontaeläinlääkärit (3), toimistonhoitaja, terveysvalvonnan johtaja, kunnaneläinlääkärit (2) ja klinikkaeläinhoitaja (2), yht. 20 hlö
Kälviän eläinlääkärivastaanotto	Kunnaneläinlääkärit (3)
Toholammin eläinlääkärivastaanotto	Kunnaneläinlääkärit (3)
Perhonjokilaakson eläinlääkärikeskus	Kunnaneläinlääkärit (4)

Taulukko 11. Eläinlääkärivastaanotot

Yhteistoiminta-alueella on neljä eläinlääkärivastaanottoa.

Praktikkoeläinlääkärien toimipisteet maakunnassa on varustettu lähinnä tuotantoeläinpraktiikkaa sekä vähäistä pieneläinten hoitoa varten. Verianalytiikka ja ultraäänitutkimukset voidaan tehdä kaikissa vastaanotoilla.

Kokkolan toimipisteen varustus on pieneläinpainotteinen, mm. röntgen, verianalysaattorit, hammashuoltoyksikkö ym.

Vastaanottotilojen jääkaapit on varustettu hälytys- ja olosuhdeseurantajärjestelmällä.

Työpisteiden riskiarvioinnit päivitään vuoden 2026 aikana.

1.2.1 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuoltoon työhön tulevan henkilön tulee esittää todistus pätevyydestään ennen viran vastaanottamista. Eläinlääkärin sijaiseksi kelpoisten eläinlääketieteen kandidaattien lista on saatavissa Ruokavirastosta (https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elainlaakarit/elainlaakarirekisterit).

Kelpoisuusvaatimukset: Suomessa laillistettu eläinlääkäri sekä eläinlääkintähuoltoasetuksen (1031/2009) 2 §:n mukainen kelpoisuus. Muussa EU/ETA-maassa kuin Suomessa eläinlääkärin pätevyyden hankkineen tulee esittää Ruokaviraston todistus kelpoisuudesta kunnaneläinlääkärin virkaan ja todistus siitä, että on tutustunut Suomen kyseisen alan lainsäädäntöön.

Perehdytys

Uusille praktikkoeläinlääkärille ja praktikkoeläinlääkäreiden sijaisille tarjotaan 1-2 palkalliset perehdytysviikot siten, että uusi työntekijä on sivulla mukana seuraamassa vakituista praktikkoeläinlääkäriä. Sijaiset sijoitetaan yhteisvastaanottoihin, missä tukea vakituiselta eläinlääkäriltä on aina saatavissa.

Valvontaeläinlääkäreiden perehdytys tapahtuu lähtökohtaisesti toisen valvontaeläinlääkärin toimesta. Tehtävät hoidetaan lähtökohtaisesti pareittain ja näin perehdytys ja ohjeistus tapahtuu luonnollisesti vakituisen valvontaeläinlääkärin toimesta.

Uusi työntekijä käy sijaisuuden alkuvaiheessa (kahden viikon sisällä) läpi esihenkilön kanssa yksikön perehdytysaineistoa. Perehdytysaineisto sisällyttää Kokkolan kaupungin ja viran hoitamiseen liittyviä yleisiä asioita kuten esim. työterveydenhuolto, työsuojelua, palvelusuhdeasioita ym. Siinä yhteydessä selvitellään myös lisäperehdytystarpeista.

Koulutussuunnitelma

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon eläinlääkäreille täydennyskoulutussuunnitelma (liite 5) on yleisellä tasolla. Kukin eläinlääkäri valitsee itselle sopivat täydennyskoulutukset omaan tarpeen mukaisesti. Eläinlääkäreille on asetettu tavoitteeksi kahdeksan koulutuspäivää/eläinlääkäri/vuosi. Henkilöstö voi hakeutua koulutuksiin siinä määrin kuin tarvetta on ja sijaistilanne sallii praktiikasta poissa olon. Koulutuksiin osallistumista seurataan ja pyritään turvaamaan koko henkilöstön tasapuolinen koulutuksiin osallistuminen. Käydyistä koulutuksista saatu materiaali laitetaan sähköisessä muodossa kaikkien eläinlääkäreiden saataville organisaation sisäiseen verkkoon.

Laatujärjestelmä

Eläinlääkintähuolto on osa ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmästä. Ruokavirasto ja aluehallintoviraston valmiita asiakirjoja pyritään käyttämään aina kun sellainen on saatavissa. Jonkin verran näitä malliasiakirjoja on muokattu omiin tarpeisiin vastaavaksi. Laatujärjestelmä päivitetään vuosittain.

Henkilöstöpalaverit ja kehityskeskustelut

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon eläinlääkäreillä on työnjohdon kanssa 2-4 kertaa vuodessa eläinlääkäripalavereja, missä keskustellaan ajankohtaisista asioista ja käydään läpi yhteisiä menettelytapoja ja käytäntöjä. Yhteisesti sovitut menettelytavat arkistoidaan ja niistä tehdään tarvittaessa toimintaohje laatukäsikirjaan.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollossa pidetään suunnitelmallisia kehityskeskusteluja. Kehityskeskusteluissa saatua palautetta käytetään apuna organisaation kehitystyössä. Kehityskeskustelut pidetään kerran vuodessa koko henkilöstölle.

1.2.2 Yksityinen palvelutarjonta

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 9 §:n mukaan järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen mitoituksessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien järjestäjän alueella tarjoamat palvelut.

Järjestäjän tulee järjestää 8 §:n mukaiset palvelut ainakin elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäville eläimille. Lisäksi tulee järjestää sellainen eläimen äkillisen ja vakavan sairastumisen, vahingoittumisen tai sairauden vaikeutumisen edellyttämä välitön arviointi ja hoito, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai eläimen merkittävää kärsimystä, sekä eläimen lopetus eläinsuojelullisin perustein (kiireellinen eläinlääkärinapu).

Tuotantoeläinten terveydenhuollon resurssitarvetta kartoittaessaan kunnan on huomioitava yksityisten eläinlääkäreiden terveydenhuoltosopimukset.

Alueella on saatavissa jonkin verran yksityisiä eläinlääkäripalveluja lähinnä pieneläimille ja hevosille (kts 5.1, taulukko 9), mutta eläinlääkintähuoltolain 8 §:n palvelujen tuotannosta vastaa Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto ympäristöterveyslautakunnan päätöksen mukaisesti (YTLTK 18.9.2025 § 33). Yhteistoiminta-alueen organisaatio ei ole solminut sopimuksia yksityisten toimijoiden kanssa mutta yksityisten eläinlääkäreiden kanssa tehdään kuitenkin epävirallista yhteistyötä.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto on tällä hetkellä järjestetty alueen kunnaneläinlääkäreiden toimesta siten, että kunnaneläinlääkärit tekevät terveydenhuoltoa kukin omalla toimialueellaan. Yksityisten palveluntarjoajien tekemiä terveydenhuoltosopimuksia on jonkin verran.

1.3 Tietojärjestelmät

Sähköisen asioinnin mahdollistaminen ja kehittäminen on tavoitteena valtakunnan eläinlääkintähuollossa. Valtakunnallisesti eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnassa käytetään useita tietojärjestelmiä ja rekistereitä. Viranomaiskäytössä olevien tietojärjestelmien lisäksi toimijoilla on käytössään erilaisia seurantajärjestelmiä:

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistyksen (ETT) omistama ja ylläpitämä selainpohjainen ohjelma. Eläinlääkärit ja tuottajat voivat hyödyntää Nasevaa lääkitys- ja hoitotietojen kirjauksessa sekä tuottajat ketjuinformaatiotietojen välittämisessä. Naseva on kaikkien yhteistoiminta-alueen eläinlääkärien käytössä ja valtaosa alueen tiloista ovat liittyneet Nasevaan.

Sikava eli sikaloiden terveydenhuollon seurantajärjestelmä yhdistää teurastamoiden sikaloita koskevat terveysluokitusjärjestelmät keskitetyksi kansalliseksi rekisteriksi. Sikava on yhteistoiminta-alueen eläinlääkärien käytössä ja alueen sikatilat ovat pääsääntöisesti liittyneet Sikavaan.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa tukemassa on käytössä useita toisiinsa liittyviä tietojärjestelmiä ja rekistereitä. Lisäksi tuonnissa ja sisämarkkinakaupassa käytetään **TRACES**-järjestelmää.

Eläinlääkäreillä on mahdollisuus käyttää eläintenpitäjärekisteriä, lammas- ja vuohirekisteriä, haaskaruokintapaikkarekisteriä. Hygieenikkoeläinlääkärillä ja valvontaeläinlääkärillä on käyttäjäoikeudet eläintenpitokieltorekisteriin ja tarvittaessa he ilmoittavat tiedot eteenpäin muille eläinlääkäreille.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon eläinlääkäreille on hankittu yhtenäiset eläinlääkäriohjelmistot ja tarvittavat tietotekniset laitteet. Yhteinen **Klini-Q eläinlääkäriohjelma** on otettu käyttöön 2.12.2025. Ohjelma sisällyttää yhteinen potilasrekisteri. Ohjelmasta saadaan tarvittavat suorite- ja talousraportit.

Elintarvikevalvonnassa käytetään 1.1.2019 alkaen valtakunnallista VATI-järjestelmää.

Kokkolan kaupungin IT-yksikkö hankkii ja ylläpitää kaikki ympäristöterveydenhuollon tarvitsemat IT-laitteistot ja ohjelmat. Viranomaispäätökset tehdään **Dynasty** ohjelmassa, mihin myös tarkastuskertomukset, viranomaispäätökset, lausunnot ym. viedään arkistoitavaksi.

Jos uusia tietojärjestelmiä otetaan käyttöön, on johdon huolehdittava siitä, että ohjelmien käytöstä järjestetään koulutusta, jotta henkilöstö saa riittävät taidot niiden käyttämiseen.

1.4 Yhteistyö ja viestintä

Hallintolain (434/2003) mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen. Eläintautilaissa ja eläinsuojelulaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista ilmoituksiin ja yhteistyöhön eläintauti- ja eläinsuojelutapauksissa.

Valvonta-asetus edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset noudattavat toiminnassaan avoimuutta. Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin. Viestinnän periaatteina tulee olla luotettavuus, avoimuus, tasapuolisuus ja nopeus.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollolle on laadittu yhteinen viestintäsuunnitelma, missä tiedotusohjeistus ja organisaation vastuuhenkilöt on kuvailtu. Häiriötilannesuunnitelman liitteessä 5 on laboratorioiden ja eri asiantuntijoiden yhteystiedot kattavasti esitetty. Häiriötilannesuunnitelmassa toiminta eri häiriötilanteessa on tarkempi kuvailtu toimintakorteissa.

Aluehallintoviranomaisiin ollaan yhteydessä päänsääntöisesti puhelimitse ja sähköpostilla, samoin muihin viranomaisiin. Virka-apupyynnöt poliisilta toimitetaan sähköpostilla ja akuutissa tilanteessa asioidaan hälytyskeskuksen kautta. Virka-apupyynnöstä on kuvailtu tarkemmin laatujärjestelmässä. Häiriötilanneviestintä on kuvailtu viestintäsuunnitelmassa.

Eläinlääkintä-, poliisi- ja syyttäjäviranomaisten välinen hyvä yhteistyö on tärkeää ja pidetään säännöllisiä palavereita vuosittain.

1.5 Maksut

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan ja kunnallisiin eläinlääkäripalveluihin liittyvistä maksuista ja korvauksista on säädetty eläinlääkintähuoltolain 14, 15 ja 22 §:ssä.

Kunnan valvontaviranomaisen on vahvistettava kunnalle mahdollisesti perittävien klinikkamaksujen ja keskitetystä yhteydenottopalvelusta perittävien maksujen suuruudet. Keski-Pohjanmaan Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on hyväksytty lautakunnan kokouksessa 4.11.2025 § 46. Alkutuotannon hygieniavalvonnasta ja laitosvalvonnasta Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto laskuttaa taksan mukaisesti. Valvontaeläinlääkärien tekemästä työstä ei laskuteta asiakkaita vaan sen työn kustannukset peritään sovitusti Ruokavirastosta.

Klinikkamaksuja yhteistoiminta-alueella on otettu käyttöön 1.1.2021 alkaen.

Yhteistoiminta-alueen kunnaneläinlääkärit soveltavat kunnallisen virkaehtosopimuksen mukaista kunnaneläinlääkäritaksaa laskuttaessaan asiakkaita. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveyslautakunnan hyväksymässä ympäristöterveydenhuollon maksutaksassa on määritelty tuntihinta, millä eläinlääkärin työtä voidaan myydä yhteistoiminta-alueen organisaation ulkopuolelle. Eläinlääkintähuoltolain 22 § mukaisista valvontatehtävistä maksetaan kunnaneläinlääkärille palkkaa valvontaan käytettyjen tuntien mukaisesti mukaan lukien matkoihin käytetty aika 40 €/ alkava puoli tuntia Kokkolan kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti (KH 21.12.2009 § 763).

Korvaukset karjanomistajalle

Eläinlääkintähuoltolain 14 §:n mukaan kunta voi osallistua peruseläinlääkäripalvelusta ja kiireellisestä eläinlääkärinavusta kotieläimen omistajalle tai haltijalle aiheutuneisiin kustannuksiin. Varmistaakseen sen, että sairasta eläintä ei jätetä hoitamatta matkoista johtuvien kustannusten takia ja turvatakseen kuntalaisten tasapuoliset oikeuden lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä, voi kunta asettaa tietyn omavastuuosuuden matkoista johtuviin kustannuksiin (kunnallisen eläinlääkäritaksan matkasta riippuva käyntimaksu ja kilometrikorvaukset) ja subventoida eläinlääkäripalvelujen käyttöä omavastuuosuuden ylittävältä osalta. Ympäristöterveyslautakunta on kokouksessaan 17.5.2011 § 30 vahvistanut yhtenäisen subventiokäytännön koko yhteistoiminta-alueelle.

1.6 Eläinlääkintähuollon valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintauti-, eläinsuojelu- ja eläinten lääkitsemislainsäädännössä sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa toteutetaan alue- ja paikallistasolla. Valvonnan suuntaamisessa pyritään riskiperusteisuuteen. Valvontaa suoritetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana.

<u>Ruokaviraston asettamat painopisteet ja toimenpiteet vuodelle 2026 ovat</u>:

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen	**Valvontayksikkö tarkistaa rekisteröintiasiat muiden tilakäyntien yhteydessä.**

1.6.1 Eläinten terveyden valvonta

Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Ruokavirasto toimittaa kansalliset valmiussuunnitelmat EU:n komissiolle ja laatii yksityiskohtaiset toimintaohjeet eläinlääkäreille helposti leviävien eläintautien varalta.

Ruokavirastolla on oikeus tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella. Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollossa on yksi valmiuseläinlääkäri.

Aluehallintoviraston valmiussuunnitelmassa tulee olla suunnitelma eläinlääkintähuollon turvaamiseksi toimialueella taudinpurkauksen sattuessa. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmissa on otettu huomioon myös eläintautiasiat, mutta käytännössä vakavaa eläintautiepäilyä johtaa Ruokavirasto.

Kunnaneläinlääkäri huolehtii eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta kunnan alueella. Kunnaneläinlääkärit huolehtivat kunnaneläinlääkärille eläintautilaissa ja helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun laissa (441/2013) säädettyjen, tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä.

Eläintautien valvontaa suoritetaan tiloilla tavanomaisten sairauskäyntien yhteydessä tai Ruokaviraston pyynnöstä. Ilman epäilyä tarkastuksia tehdään vain terveysvalvontaohjelmiin kuuluvilla tiloilla. Eläinten omistajat ovat velvollisia ilmoittamaan eläinlääkärille epäillessään eläimen sairastuneen vakavaan tautiin. Kunnaneläinlääkärit huolehtivat eläintaudeista raportoinnista omilla alueillaan.

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma päivitetään vuoden 2026 aikana. Häiriötilannesuunnitelma käydään läpi vuosittain ja päivitetään tarvittaessa. Suunnitelma sisältää kaikki yhteistiedot eläinlääketieteellisistä riskeistä ilmoittamista varten.

Paikallisissa poikkeusoloissa tavanomaista toimintaa supistetaan ja keskitytään lähinnä akuutteihin tautitapauksiin, eläinsuojeluun ja kiireellisiin viranomaistehtäviin. Valmius on tarkempi kuvattu häiriötilannesuunnitelmassa.

Tarttuvien eläintautien yhteydessä toimitaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Ruokavirastolla on valmiusohjelma ja tarvikevarasto tarttuvien eläintautien varalta.

Eläinlääkärit ylläpitävät eläintautien torjuntaan liittyvää osaamistaan osallistumalla Ruokaviraston tai muiden tahojen järjestämiin koulutuksiin. Yhdellä yhteistoiminta-alueen kunnaneläinlääkärillä on valmiuseläinlääkärin koulutus.

Eläintautiepäilyt ja – tapaukset

Tarttuvat eläintaudit jakautuvat lakisääteisesti vastustettaviin ja muihin tarttuviin eläintauteihin. Lakisääteisesti vastustettavien eläintautien vastustustoimenpiteistä vastaa virkaeläinlääkäri. Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä voi syntyä joko tilalla tai laboratoriossa. Eläinlääkäri arvioi, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Joskus päätöksen lisänäytteiden ottamisesta tekee Ruokavirasto.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon kontaktipinta terveydenhuollon suuntaan on Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen (Soite) yhteydessä epidemiaselvitystyöryhmä, jossa ovat mukana terveysvalvonnan johtaja, hygieenikkoeläinlääkäri, ympäristöterveystarkastajat ja tartuntataudeista vastaavat lääkärit ja hoitajat sekä vesilaitoksien edustajat. Epidemiaselvitystyöryhmä kokoontuu

aina tarvittaessa mutta vähintään kerran vuodessa. Toimenpideohje epidemiaepäilyssä päivitetään vuosittain.

Eläinten tarttuvaa eläintautia epäiltäessä eläinlääkärit ottavat itsenäisesti yhteyttä Ruokavirastoon, yleensä puhelimella. Yhteystiedot ovat yksikön verkkolevyllä ja vastaanottojen perehtymiskansioissa sekä häiriötilannesuunnitelmassa.

Jos kunnaneläinlääkäri epäilee tai vakuuttuu siitä, että eläin on sairastunut helposti leviävään tai vaaralliseen eläintautiin, ilmoittaa eläinlääkäri asiasta välittömästi Ruokaviraston eläinlääkärille.
Jos eläinlääkäri epäilee tai vakuuttuu siitä, että eläin on sairastunut valvottavaan ja MMM asetuksessa 1010/2013 luettuihin eläintautiin, ilmoittaa hän sairaudesta viimeistään seuraavana arkipäivänä Ruokavirastolle.

Muista eläintaudeista, jotka eivät ole tarttuvia, ilmoitetaan kuukausiraportissa. Kukin eläinlääkäri vastaa itse oman alueensa raportoinnista. Ruokavirasto on uusinut tähän tarkoitukseen käytettävän lomakkeen, joka on sähköisenä Ruokaviraston verkkosivuilla.

Zoonoosien valvonta

Osa eläintaudeista voi tarttua myös ihmiseen aiheuttaen ihmisen sairastumisen, esim. salmonellatartunnat ja lintuinfluenssa. Tartunta on mahdollinen myös ihmisestä eläimeen. Tällaisten zoonoosien valvonta on kuvattu valtakunnallisessa elintarvikevalvontaohjelmassa (EVO).

Kunnaneläinlääkäriä koskeva velvoite ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä toimialueensa tartuntatautien torjunnasta vastaavalle terveyskeskuksen lääkärille on kirjattu maa- ja metsätalousministeriön asetukseen eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta (1010/2013).

Kunnaneläinlääkäri raportoi zoonoosien ilmenemisestä viimeistään seuraavana arkipäivänä Ruokavirastoon ja terveysvalvonnan johtajalle tai hygieenikkoeläinlääkärille, joka ilmoittaa edelleen yhteistoiminta-alueen tartuntatautien torjunnasta vastaavalle lääkärille (kts toimintaohje elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemioissa).

Terveysviranomainen puolestaan ottaa valtioneuvoston tartuntatautiasetuksen (146/2017) mukaisesti yhteyden eläinlääkäreihin zoonooseja epäiltäessä tai tavattaessa. Jos kyseessä on elintarvikeperäinen zoonoosi, kutsutaan tarvittaessa koolle ympäristöterveydenhuollon elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitysryhmä.

Terveysvalvontaohjelmat

Erikseen säädettyjä terveysvalvontaohjelmia ovat esimerkiksi lampaiden ja vuohien maedi-visna- sekä scrapievalvontaohjelmat, kanojen, broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelmat sekä tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosivalvonta. Terveysvalvontaohjelmiin liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Terveysvalvontaohjelmien tarkat kuvaukset sekä kustannusten korvattavuus löytyvät eläinlääkintälainsäädännöstä tautikohtaisesti.

Kunnaneläinlääkärit kirjaavat ohjelmien piiriin liittyvät tai niistä eroavat tilat ja lähettävät tiedot edelleen Ruokavirastoon. Valvontaeläinlääkäreillä on pääasiallinen vastuu terveysvalvontaohjelmiin kuuluvien käyntien toteutumisesta. Valvontaeläinlääkäri vastaa näytteenottoa koskevien raporttien toimittamisesta Ruokavirastoon.

Taulukossa 12 on kuvailtu terveysvalvontaohjelmien pitopaikkakohteiden määriä ja valvonnan tarvetta. Valvontaeläinlääkärit tekevät myös tarkemmat kohdekohtaiset vuosittaiset valvontasuunnitelmat. Tilojen tarkastustiheys on vahvistettu eläintenpitopaikkojen statuksen mukaan.

Valvontatiedot viedään Dynasty ohjelmaan ja valvontaan kuuluvat asiakirjat säilytetään ympäristöterveydenhuollon TOS:in mukaisesti.

Muu tautiseuranta

Ruokavirasto pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella muilta viranomaisilta tulevat tarkastus- tutkimus- ja näytteenottopyynnöt tulevat ympäristöterveydenhuollon kirjaamoon. Tehtävät jaetaan viranhaltijoiden kesken. Valvontaeläinlääkärit hoitavat pääsääntöisesti muuta tautiseurantaa.

Eläinten keinollinen lisääntyminen

Nautojen keinosiemennystoiminta

Nautojen keinollista lisäämistä säätelevät maa- ja metsätalousministeriön asetus sonnin spermalle asetettavista eläinten terveysvaatimuksista (6/EEO/2004) muutoksineen sekä maa- ja metsätalousministeriön yleiskirje nro 1/94 naudan alkioille asetettavista terveysvaatimuksista muutoksineen.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella keinosiemennyskäyttöön myytyjen sonnivasikoitten tutkimuspyynnöt on tähän saakka lähetetty lähimmälle kunnaneläinlääkärille tai muulle karjanomistajan nimeämälle kunnaneläinlääkärille ja praktikkoeläinlääkäri on suorittanut eläimen tutkimuksen.

Sikojen keinosiemennystoiminta

Sikojen keinollista lisäämistä säätelee maa- ja metsätalousministeriön asetus sikojen koeasemille, karjuasemille ja karjun spermalle asetettavista eläinten terveysvaatimuksista (2/EEO/2007) muutoksineen.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella ei tällä hetkellä ole näin vaativaa sikojen keinollista lisääntymistä tekevää toimijaa. Mikäli sellainen tarvitsisi eläinlääkäriä, viranomaistoimet tekisi alueen eniten sikoihin perehtynyt kunnaneläinlääkäri.

Hevosten keinosiemennystoiminta

Kunnan suunnitelmassa tulee kuvata hevosten alkionsiirtoon liittyvien kunnaneläinlääkärille kuuluvien valvontatoimenpiteiden toteuttaminen.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella toimii useampi hevossiittola, toiminta on kansallista tasoa. Yhdellä siittolalla on vientilupa pakastesperman vientiin EU:n alueella. Toiminnanharjoittajilla on yhteistyösopimukset eri siittolaeläinlääkäreiden, suurin osa yksityisiä, kanssa itse keinosiemennystoiminnasta. Siittoloiden viranomaisvalvontaa hoitavat valvontaeläinlääkärit valvontasuunnitelman mukaisesti (taulukko 12). On todennäköistä, että kaikki hevosten keinollista lisääntymistä harjoittavat toimipaikat eivät ole yhteistoiminta-alueen tiedossa.

Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotealan laitosten hyväksyntä

Asetukset (EY) N:o 1069/2009 ja (EY) N:o 142/2011 sekä laki eläimistä saatavista sivutuotteista 517/2015 edellyttävät, että sivutuotteita käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Lisäksi viranomaisen on säännöllisin väliajoin suoritettava tarkastuksia ja valvontaa näissä laitoksissa.

Valvontaeläinlääkärit hyväksyvät teknisten tuotteiden varastointilaitokset, tilarehustamot, tilakohtaiset polttolaitokset ja osan teknisistä laitoksista. Laitosten hyväksymisistä ja hyväksynnän peruuttamisista on ilmoitettava välittömästi Ruokavirastoon. Hyväksyntätarkastuksista on tehtävä tarkastuskertomus.

Laitosten valvonta

Sivutuoteasetuksen mukaan hyväksyttyjen laitosten valvontatiheys on säädetty em. ministeriön asetuksessa 850/2005. Ruokaviraston hyväksyttyjen sivutuotealanlaitosten listalta on nähtävissä ajantasainen luettelo hyväksytyistä laitoksista ja niiden sijainnista. Kuluvan vuoden aikana tarkastettavat laitokset ovat siten huomioitavissa seuraavan vuoden valvontasuunnitelmissa. Ruokavirasto seuraa kuntien valvontavelvoitteen toteutumista.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella sivutuotevalvontaa sekä sivutuotealan laitoksissa että turkistarhoilla suorittaa valvontaeläinlääkärit Ruokaviraston laatiman vuotuisen suunnitelman mukaisesti. Tarkastuskäynneistä laaditaan tarkastuskertomus, joka lähetetään Ruokavirastoon. Tarkastuksissa todettujen puutteiden korjaamista seurataan. Sivutuotealan kohteita ja tarkastussuunnitelma on esitetty taulukossa 12. Elintarvikealan laitosten sivutuoteasioita on tarkastettu muun laitosvalvonnan osana.

Sivutuotteiden hautaaminen

Yhteistoiminta-alue on kokonaisuudessaan raatokeräilyn piirissä joten sivutuotteita ei ole tarvetta haudata. Jos näin tapahtuu (esim. yksittäinen kuollut vasikka), hautaamisesta on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkärin on valvottava alueellaan, että hän saa edellä mainitut ilmoitukset. Kunnaneläinlääkärin on pidettävä luetteloa ilmoituksista ja lähetettävä niistä yhteenveto Ruokavirastolle vuosittain.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella eläinten (lähinnä nauta, hevonen, koira) hautaamisilmoituksia on tullut kunnaneläinlääkäreille. Selvitykset haudatuista naudoista tekee valvontaeläinlääkäri. Kansalaisilta tulleet ilmoitukset luonnosta löytyneistä eläimen raadoista ottaa vastaan valvontaeläinlääkäri. Tapaukset tutkitaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Kunnaneläinlääkärit ohjaavat asiakkaiden toimintaa, esim. hautaaminen, hautaamisilmoitukset, haaskanpito.

Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat

Aloitettaessa käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö sivutuoteasetuksen ja MMMa N:o 850/2005 sallimiin tarkoituksiin, on toimijan tehtävä aloitusilmoitus toiminnan aloittamisesta sen alueen kunnaneläinlääkärille, jonka alueella sivutuotteita tullaan käyttämään.

Kunnaneläinlääkärin, jonka alueelta sivutuotteet kerätään, on tarvittaessa tarkastettava sivutuotteet ennen niiden käyttöä. Kunnaneläinlääkärin tulee lisäksi tehdä tarpeen mukaan tarkastuskäyntejä paikkoihin, joissa sivutuotteita käytetään. Kunnallisessa suunnitelmassa on huomioitava haaskarekisterin käyttöönoton edellyttämät toimet. Tarkastukset tulee ensisijaisesti kohdentaa toimijoihin, joiden aikaisemman toiminnan perusteella on olemassa viitteitä säädösten noudattamatta jättämisestä. Edellä mainittujen käyttöilmoitusten ja muiden käsittelemättömien sivutuotteiden aloitusilmoitusten koonti ja raportointi aluehallintovirastoihin on huomioitava suunnitelmassa.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on runsaasti pieniä sivutuotealan toimijoita johtuen turkistarhojen määrästä. Kohteiden määrä on kuvailtu liitteessä 4. Väliasteen laitoksia ja turkisrehusekoittamoja valvoo Ruokaviraston rehuosasto.

Tällä hetkellä yhteistoiminta-alue on kokonaisuudessaan raatokeräilyn piirissä. Tästä huolimatta kuolleiden eläinten hautaamista tapahtuu, eikä hautaamisilmoituksia tehdä. Jonkin verran on tehty tarkastuksia ja selvityksiä Ruokaviraston pyynnöstä kun nautarekisterin tarkastuksessa on löytynyt väärinkäytöksiä. Viranomaisvalvonta hoitaa valvontaeläinlääkärit, jotka tekevät kohdekohtainen val-

vontasuunnitelman koko alueelle. Sivutuoteasioissa on suuri merkitys tiedottamisella ja tiedonkeruulla. Lisäksi kunnaneläinlääkäreiden tulee valistaa alueensa eläintenpitäjiä oikeista toimintatavoista.

Eläinten merkitseminen, rekisteröinti ja tuonti kolmansista maista

Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvontaa ei tehdä kunnallisesti, mutta jos kunnaneläinlääkäri havaitsee tilalle puutteita eläinten merkinnöissä, välitetään tieto Ruokavirastoon.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella tehtävät jaetaan viranhaltijoille, esim. jos paikkakunnalle on saapunut kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti.

Pääsääntöisesti pyydetyn tarkastuksen suorittaa valvontaeläinlääkäri, hänen poissa ollessaan lähin kunnaneläinlääkäri. Eläinten vientien ja tuontien suhteen ollaan tapauskohtaisesti yhteydessä Ruokavirastoon, Maa- ja metsätalousministeriöön sekä Eläintautien torjuntayhdistykseen. Yhteistoiminta-alueella ei sijaitse matkustajasatamia, myös lentokenttä on niin pieni että suurempia eläinkuljetuksia suoraan yhteistoiminta-alueelle ei tule.

Tuonnit ovat yksittäisiä ja kunnaneläinlääkärit ja Eläinten Terveys ETT ry:n opastavat toimijoita. Mikäli yhteistoiminta-alueelle suuntautuvassa tuontierässä tai sieltä lähtevässä vientierässä on epäselvyyksiä, otetaan yhteyttä aluehallintovirastoon tai Ruokavirastoon ja pyydetään neuvoja.

Sisämarkkinatuonti ja -vienti

Sisämarkkinatuonnissa tuojalla on tiettyjen eläinten ja tuotteiden kohdalla velvollisuutena lähettää Ruokavirastoon ennakkoilmoitus tuotavasta erästä. Ruokavirasto lähettää ennakkoilmoitukset tapauskohtaisesti eteenpäin valvoville eläinlääkäreille. Toteutuneiden tarkastusten raportointi tehdään TRACES-järjestelmässä täyttämällä valvontaosio eli terveystodistuksen kolmas osio. Hyväksymättä jätetyistä eristä raportoidaan Ruokavirastoon. Tavoitteena on, että kaikki uudet tuojat tarkastetaan ensimmäisen tuonnin yhteydessä ja sen jälkeen vuosittain.

Jos saapunut erä ei täytä tuonnin ehtoja, lähetetään eläimet takaisin alkuperämaahan tai ne lopetetaan. Annettujen ohjeiden noudattamista seurataan esim. pyytämällä virka-apua tullilta, tekemällä yhteistyötä alkuperämaan viranomaisten kanssa tai pyytämällä eläinten lopettamisen suorittaneelta eläinlääkäriltä todistus lopettamisesta.

Valvontaeläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Myös sen, että rekisteröinti on tehty ja voimassa kyseiselle erälle, jos se vaaditaan. Virkaeläinlääkäri laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen.

Valvonta- tai kunnaneläinlääkäri laatii mahdolliset koti- ja hyötyeläinten vientitodistukset, jos vastaanottava paikkakunta vaatii virkaeläinlääkärin laatimia todistuksia. Lisäksi eläinlääkäri suorittaa terveystarkastukset. Viejä maksaa todistukset ja tutkimukset. Seuranta tapahtuu TRACES-järjestelmässä.

Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää virkaeläinlääkäriltä tarkastusta, mutta selvittää vientiehdot itse. On varmistettava huolella, että vientikohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät.

Virkaeläinlääkäri ja Ruokavirasto tarkastavat yhteistyössä, voidaanko vientiehdot vietävän eläimen tai tuotteen kohdalla täyttää. Elävien eläinten tarkastukset tekee ja vastaanottavan paikkakunnan vaatimat todistukset laatii valvontaeläinlääkäri. Viejä kustantaa todistukset ja tutkimukset.

1.6.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvalvontaa. Alueellisten ja paikallisten eläinsuojeluviranomaisten tehtävänä on valvoa, että eläimiä hoidetaan, kohdellaan, käytetään ja kuljetetaan eläinsuojelusäädösten mukaisesti. Pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärit ja poliisi valvovat eläinsuojelulain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista yhteistoiminta-alueella. Eläinsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista myös kunnaneläinlääkärit ja ympäristöterveystarkastajat voivat valvoa. Epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisella tavalla, Ruokavirastolla, kunnaneläinlääkärillä, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhaltijalla, poliisilla sekä Ruokaviraston valtuuttamalla eläinsuojeluvalvojalla on oikeus tarkastuksen tekemiseen.

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista Ruokavirastolta tai ilmoituksen tekemistä Ruokavirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinhoitolat, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat.

Ilmoituksenvaraiset toiminnat on kuvailtu taulukossa 12. Valvontatoiminnan kehittyessä rekisteri saadaan ajan tasalle ja toimijat tietoisiksi ilmoittamisvelvollisuudesta. Jos on aihetta epäillä, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisella tavalla, on poliisilla, kunnaneläinlääkärillä ja aluehallintovirastolla oikeus tarkastaa eläinkuljetus.

Ilmoitusten perusteella tehdään vuosittain n. 100-200 eläinsuojelutarkastuksia. Valvontaeläinlääkärit tekevät eläinsuojelulain 97 §:n mukaisissa kiiretoimenpiteissä yhteistyötä praktikkoeläinlääkäreiden, poliisien ja tarvittaessa lomituspalvelun ja teurastamojen kanssa. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollolla on erillinen sopimus EsL 97 §:n mukaista koirien, kissojen ja muiden pienkokoisten seura- ja harrastuseläinten tilapäisen hoidon järjestämistä varten. Sopimus ei koske tuotantoeläimiä tai hevoseläimiä.

Kuva 2. Eläinsuojelutarkastuksien määrän kehitys

1.6.3 Eläinten lääkitsemisen valvonta

Eläinlääkärinammatin harjoittamisesta (29/2000) annetun lain 19 § mukaan Ruokavirasto huolehtii toimialueellaan eläinlääkäreiden valvonnasta. Tuotantotilojen lääkkeiden käytön ja lääkekirjanpidon tarkastuksia tehdään silloin, kun kansallisessa vierasainevalvontaohjelmassa havaitaan positiivinen löydös, tuotantolaitoksen omavalvonnassa havaitaan positiivinen raaka-aine-erä tai kun on muu syy epäillä eläinten lääkitsemiseen liittyvää väärinkäytöstä tuotantotilalla. Kunnaneläinlääkäri saattaa joutua suorittamaan tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvontaa Ruokaviraston määräyksestä, mutta ainoastaan jos hän ei normaalisti ole kyseisen tilan hoitava eläinlääkäri jolloin jääviyttä ei synny.

1.6.4 Tukivalvonta

Kunnallisesti ei suoriteta tukivalvontaa, mutta kunnallisen elintarvikevalvonnan seuraus saattaa olla tukivalvonta tai sen laajennus. Kunnan viranomaisten (kunnaneläinlääkäreiden ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaisten) on tehtävä perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin voidaan tehdä. Kunnan viranomaisten on myös toimitettava perustarkastusten pöytäkirjat Ruokavirastolle riittävän nopeasti laajennusten toteuttamiseksi.

1.6.5 Tarkastukset

Suunnitelmallista eläinlääkärin tekemää kunnallista elintarvikevalvontaa ovat tällä hetkellä laitosten valvonta (hygieenikkoeläinlääkäri) ja maidontuotantotilojen hygieeniset tilatarkastukset. Näiden tarkastusten kohteet ja tarkastustiheydet on esitetty elintarvikevalvontasuunnitelmassa. Suunnitellut tarkastukset tehdään valvontasuunnitelman mukaisesti.

Maitohygieenisistä tilatarkastuksista valtaosa on valvontasuunnitelman mukaisia, mutta myös akuuttia valvontaa tehdään. Perusteena akuutille tarkastukselle voi olla esimerkiksi meijerin ilmoitus rajusta laatupoikkeamasta tai epäilys eläinten hoidon hygienian puutteellisuudesta. Tarkastuskertomukset kirjataan VATI-järjestelmään.

Eläinsuojelutarkastukset kuuluvat valvontaeläinlääkärin ja maitohygieeniset tilatarkastukset hygieenikkoeläinlääkärin toimenkuvaan. Tietyissä tilanteissa on tarkoituksenmukaista, että kyseiset valvontaa tekevät eläinlääkärit tekevät tarkastuksen pitopaikkaan yhdessä ja yhtä aikaa. Eläinsuojelutarkastuksista suurin osa tehdään akuutisti, joko epäilyn tai ilmoituksen perusteella. Eläinsuojelutarkastuksesta tehdään tarkastuskertomus ja päätös, tarkastajalle, asianosaiselle, poliisiviranomaiselle sekä Ruokavirastolle. Eläinsuojeluasiassa suoritetaan eläinsuojelulain 83 § mukainen kuuleminen joko tarkastuksen aikana tai myöhemmin kirjallisesti. Asiakirjat viedään Dynastyyn arkistoitavaksi.

Eläimistä peräisin olevien sivutuotteiden tuotanto, kuljetus ja käyttö kuuluvat valvontaeläinlääkärien tehtäviin. Tätä valvontaa ohjaa Ruokavirasto ja osaa kohteita valvotaan sekä kunnallisesti että valtion eläinlääkärien toimesta.

Yhteistoiminta-alueen resurssikartoituslomake on esitetty liitteessä 4.

Taulukko 12. Eläinlääkintähuollon suunnitelmalliset tarkastukset/näytteenotot

Kohde	Kohteiden määrä	Tarkastus- tai näytteenottojen tiheys /a	2025	2026	2027	2028
Terveysvalvontaohjelmat yhteensä	**9**		**6**	**3**	**7**	**4**
Salmonella	6	0,3-1	4	3	4	4
Maedi-Visna	3	0,3	2	0	3	0
Vesiviljelyohjelma	**0**	1	**1**	**0**	**0**	**0**
Hevosten keinosiemennystoiminta	**2**	0,3	**0**	**2**	**0**	**0**
Eläinsuojelu, yhteensä	**60**	**0,2-1**	**23**	**25**	**25**	**25**
Eläinhoitolat	7	1	7	7	7	7
Eläinkaupat	0					
Kennelit	1	vain epäilyssä				
Eläinnäyttelyt/Kotieläinpihat	2	1	1	2	2	2
Riistakeskus	1			1	1	1
Hevostallit	49	0,3	15	15	15	15
Sivutuoteasetuksen mukaiset laitokset	**35**					
Väliasteen laitos	8					
Varastointilaitos, rehu	1					
Polttolaitos/tilakohtainen	5					
Käsittelylaitos	3					
Biokaasulaitos	2					
Kompostointilaitos	3					
Tekninen laitos	1					
Rehusekoittamo/Tilarehustamo	12					
		Yhteensä	**30**	**30**	**32**	**29**

1.7 Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano

1.7.1 Yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut

Järjestäjän tulee järjestää 8 §:n mukaiset palvelut ainakin elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäville eläimille. Lisäksi tulee järjestää sellainen eläimen äkillisen ja vakavan sairastumisen, vahingoittumisen tai sairauden vaikeutumisen edellyttämä välitön arviointi ja hoito, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai eläimen merkittävää kärsimystä, sekä eläimen lopetus eläinsuojelullisin perustein (kiireellinen eläinlääkärinapu).

Muut 8 §:n mukaiset palvelut kuuluvat järjestämisvastuuseen siltä osin kuin niiden järjestäminen on tarpeen kyseisten palvelujen riittävän ja kohtuuhintaisen alueellisen saatavuuden sekä 2 momentissa mainittujen ja muiden järjestäjälle tässä laissa säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaamiseksi.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon järjestämisvastuuseen kuuluvat seuraavat eläinlääkäripalvelut (YTLTK 18.9.2025 § 33):

1. yleistutkimus ja terveydentilan arviointi eläinten terveyden todentamiseksi
2. kissojen ja koirien tunnistusmerkintä
3. eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta ("eläinterveyssäännöstö") annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 25 artiklassa, sekä elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat
4. rokotus

5. loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet
6. suun terveydenhuoltoon liittyvät välttämättömät perustoimenpiteet tai, jos se on toimenpiteen laajuus tai vaativuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, jatkohoitoon lähettäminen
7. sarvien ja sarven aiheiden poistaminen naudoilta ja vuohilta
8. lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito elintarviketuotantoa varten pidettäville naudoille, sioille, lampaille, vuohille ja poroille
9. kastraatio naudalle, sialle, lampaalle, vuohelle, porolle, koiralle ja kissalle sekä sterilisaatio kissalle
10. sairaan eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, tavanomaisten näytteiden ottaminen ja pikatestaus tai toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkotutkimuksiin
11. sairaalle elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle tarvittava hoito, jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa ja johon kuuluu myös nautaeläimen juoksutusmahaleikkaus
12. perustasoinen ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin 11 kohdassa tarkoitetulle eläimelle, johon kuuluvat ruoansulatuskanavan ja virtsateiden häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, sokin hoito, metabolisten häiriöiden hoito, haavojen ompelu, muu vastaava enintään vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä hoito, tavanomaisimpien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio sekä hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkehoito ja tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon
13. synnytysapu, johon kuuluvat keisarileikkauksista nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus
14. eläimen lopetus.

Puhelinneuvonta

Kunnan on järjestettävä eläinten omistajille mahdollisuus saada kotieläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää eläinlääkärin antamaa neuvontaa virka-aikana myös puhelimitse. Tarttuvien eläintautien epäilyjä ja eläinten mahdollisia hyvinvointiongelmia koskevia ilmoituksia kuntalaiset voivat virka-aikana tehdä maksuttomasti. Yhteistoiminta-alueen kunnaneläinlääkärillä on puhelinaika arkisin klo 8-9 ja muina aikoina on mahdollista jättää viesti ja soittopyyntö. Kuntalaiset saavat noina aikoina eläinlääkärin neuvonta puhelimitse. Hygieenikko- ja valvontaeläinlääkärit ovat pääsääntöisesti tavoitettavissa arkisin klo 8-16.

Kiireellinen eläinlääkärinapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkärinapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireelliseen eläinlääkärinapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kiireellistä eläinlääkärinapua ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä synnytysapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset leikkaukset niiltä osin kuin leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Keisarinleikkaus tulee pystyä suorittamaan koirille, kissoille ja märehtijöille,

ellei leikkausta tarvitsevia potilaita pystytä nopeasti lähettämään riittävän lähellä sijaitsevaan jatkohoitopaikkaan. Kotieläinten ja eläinlääkärin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkärinapuun.

Akuutit sairastapaukset hoidetaan samana päivänä. Avustavaa henkilökuntaa on käytössä Kokkolan eläinlääkärivastaanotossa päiväaikana. Pääsääntöisesti eläinlääkärin saatavuus normaalissa eläimen sairausasiassa on kohtuullisen hyvä.

Eläinlääkintähuoltolain edellyttämien päivystysalueiden muodostaminen on kunnille pakollista.

Kiireellisen eläinlääkärinavun antamiseksi yhteistoiminta-alueen eläinlääkärit ovat mukana yhteensä kolmessa päivystyspiirissä. Kaikissa piireissä on yhdessä sekä iso- että pieneläinpäivystys. Lestijokilaakson päivystyspiiriin kuuluvat Lestijärvi, Toholampi ja Kannus. Lisäksi piiriin kuuluvat nykyisin Kokkolaan kuuluvat Ullava, Kälviä ja Lohtaja. Eläinlääkärin virkoja ringissä on 5,75. Perhojokilaakson päivystyspiiriin kuuluvat Perho, Halsua, Veteli ja Kaustinen. Eläinlääkärin virkoja ringissä on 4. Eteläiseen päivystyspiiriin, joka ylittää yhteistoiminta-alueen kuntarajat, kuuluvat Kokkola ja Kruunupyy. Ympäristöterveys Kallanin alueelta piirissä ovat mukana lisäksi Pietarsaari, Luoto, Uusikaarlepyy ja Pedersöre. Eläinlääkärin virkoja ringissä on 6. Jokaisessa päivystyspiirissä on käytössä yhteinen päivystysnumero, jonka kautta asiakas saa aina yhteyden virka-ajan ulkopuolella.

Päivystysnumerot:

arkisin: ma – to klo 15 – 08
viikonloppuisin: pe klo 15 – ma klo 08

Eteläinen päivystyspiiri, puh. 0600 399 700
Lestijokilaakson päivystyspiiri, puh. 0600 399 701
Perhonjokilaakson päivystyspiiri, puh. 0600 399 702

Päivystys helposti leviävien eläintautien varalta on virka-ajan ulkopuolella järjestetty valtakunnallisesti niin, että kaksi virkaeläinlääkäriä päivystää aina samanaikaisesti – toinen Itä- ja Pohjois-Suomen alueella ja toinen Etelä- ja Länsi-Suomen alueella. **Päivystävän virkaeläinlääkärin saa tietää Ruokaviraston puhelinvastaajasta numerosta 020 77 24340.**

Terveydenhuoltopalvelujen kysyntä

Maatilalla on usein taloudellisesti merkittäviä tuotantosopimuksia, joissa yhtenä ehtona on terveydenhuoltosopimuksen solmiminen eläinlääkärin kanssa ja sopimuksen velvoittamien terveydenhuoltokäyntien tekeminen ajallaan ja sovitussa laajuudessa. Myös eläinten hyvinvointitukea saadakseen tilan on solmittava eläinlääkärin kanssa terveydenhuoltosopimus ja teetettävä eläinlääkärillä säännölliset terveydenhuoltokäynnit.

Olemalla mukana terveydenhuollossa ja sen seurantajärjestelmissä pystyvät tuotantoeläintilat helpoimmin hoitamaan myös alkutuotantoasetuksen (134/2006) edellyttämän ketjuinformaatiovaatimuksen. Suurin osa teurastamoista edellyttää tämän ilmoituksen tekemistä sähköisen seurantajärjestelmän (Sikava tai Naseva) avulla. Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsikalaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa.

Sikaloista kaikki kuuluvat Sikavaan ja valtaosa nautatiloista kuuluvat Nasevaan (liite 4). Terveydenhuoltotyön varmistaminen on mahdollista nykyresursseilla ja -sopimuksilla.

1.7.2 Järjestämisvastuun lisäksi voidaan tarjota täydentävät palvelut seuraavaksi:

1. kuvantamisdiagnostikka pieneläimille; ultraääni- ja röntgentutkimukset
2. synnytysapu, johon kuuluu koirien keisarileikkaus
3. pieneläinten leikkaukset, johon kuuluu mahalaukun kiertymä, pyometraleikkaus, vierasaineleikkaus, laparotomia, virtsakivileikkaus ja pienet ihokasvaimet
4. hevosten perustason hammastarkastukset ja -hoidot
5. verinäyteanalyysit; kliininen kemia ja hematologia
6. virtsanäytteiden analyysit
7. hevosten keinosiemennys ja siihen liittyvät tutkimukset

1.7.3 Kunnaneläinlääkärin perimät palkkiot ja korvaukset

Kunnaneläinlääkärin tulee periä tarjoamistaan eläinlääkäripalveluista virkaehtosopimuksessa määrätty palkkio, johon sisältyvät käynti- tai vastaanottopalkkio ja erilliset palkkiot suoritetuista toimenpiteistä, sekä matkakustannustensa korvaus. Lisäksi kunnaneläinlääkäri voi periä korvauksen omistamiensa laitteiden käytöstä sekä korvauksen käyttämistään lääkkeistä ja tarvikkeista aiheutuneista kustannuksista.

Edellä mainitut palkkiot ja korvaukset peritään kotieläimen omistajalta tai haltijalta. Eläinten pitopaikassa annettavien 9 §:ssä tarkoitettujen eläinlääkäripalvelujen käyntipalkkiosta ja matkakustannusten korvauksesta omistajalta tai haltijalta peritään kuitenkin enintään se järjestäjän määrittelemä määrä, joka on kohtuullinen ottaen huomioon alueella suoritettavien käyntimatkojen pituudet ja niistä aiheutuvat palvelujen hintaerot sekä asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu. Loppuosa peritään järjestäjältä.

1.7.4 Järjestäjän perimät maksut

Järjestäjän tulee periä itse tuottamistaan eläinlääkintähuoltolain 9 §:ssä tarkoitetuista eläinlääkäripalveluista kotieläimen omistajalta tai haltijalta maksu silloin, kun kotieläintä hoidetaan eläinlääkärin vastaanotolla. Maksun tulee olla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullinen eikä se voi ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Järjestäjä voi periä sille aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi maksun myös 11 §:n 2 momentissa tarkoitetusta keskitetystä yhteydenottopalvelusta.

Jos järjestäjä järjestää muita kuin 9 §:ssä tarkoitettuja eläinlääkäripalveluja, kunnaneläinlääkäri saa periä tarjoamistaan palveluista palkkion ja korvauksen 14 §:n 1 ja 3 momentin mukaisesti, ellei kyse ole 15 §:n 2 momentissa tarkoitetusta tilanteesta. Järjestäjän tulee periä palkkion ja korvauksen

lisäksi tuleva osuus palvelun asiakashinnasta maksuna. Kuntalaissa säädetään velvollisuudesta hinnoitella kilpailutilanteessa markkinoilla tarjottavat palvelut markkinaperusteisesti. Kilpailulaissa säädetään velvollisuudesta pitää tällaisesta toiminnasta erillistä kirjanpitoa (eläinlääkintähuoltolaki § 17).

Ympäristöterveyslautakunta on 4.11.2025 päättänyt ympäristöterveydenhuollon taksa ja maksuista (§ 46). Täydentävistä palveluista ympäristöterveydenhuolto perii klinikkamaksun lisäksi 60 €/h (sis. 25,5 % alv). Hinta perustuu markkinahintaan.

1.7.5 Subventiot

Yhtenäinen subventioiden maksukäytäntö otettiin käyttöön 1.1.2012 alkaen. Eläimen omistajan tai haltijan omavastuu eläinlääkärin palkkiosta hoidettaessa hyötyeläimiä on 20 km matkan mukainen käyntimaksu kulloinkin voimassa olevan kunta-alan yleinen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) mukaisesti. Omavastuu on sama myös päivystysaikana. Asiakas maksaa omavastuun ja eläinlääkäri osoittaa laskun subventoidusta osuudesta suoraan Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollolle.

Kuntalaisten yhdenvertaisuus lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä sekä eläinsuojelulliset syyt puoltavat subventioita.

Hyötyeläimeksi katsotaan elinkeinotoiminnan kirjanpidossa oleva eläin. Harraste-eläinten eläinlääkäriapua ei subventoida.

1.7.6 Saatavuus- ja laatutavoitteet

Ajanvaraus

Eläimen omistajan tai haltijan on halutessaan pystyttävä varaamaan aika eläinlääkärin käynnille eläintenpitopaikkaan, pieneläimen viemiseksi vastaanotolle tai hevosen viemiseksi tarvittaessa paikkaan, jossa hoitotoimenpiteet voidaan suorittaa turvallisesti. Praktikkoeläinlääkäreille tulee varata aikaa myös puhelinpalveluun, jolloin he voivat muun muassa vastata asiakkaiden soittopyyntöihin.

Puhelinaika on arkisin klo 8–9. Kiireellisissä tapauksissa myös puhelinajan ulkopuolella. Mikäli puhelinsoittoon ei vastata, asiakkailta pyydetään jättää viesti vastaajaan. Eläinlääkäri soittaa takaisin niin pian kuin mahdollista.

Saatavuus

Yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen.

Jos avun tarve ei ole kiireellinen, tulee sairaskäynti- tai vastaanottoaika pystyä järjestämään viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset on lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Jos asiakas haluaa palvelut nimetyltä eläinlääkäriltä, saavat jonotusajat olla pitemmät. Hyvänä palvelutasona voidaan väestötiheillä alueilla pitää peruseläinlääkäripalvelun järjestämistä siten, että pääosa asiakkaista saa palvelun alle viidenkymmenen (50) kilometrin etäisyydeltä.

Kiireellisen eläinlääkärinavun resurssit on mitoitettava siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Päivystysalueet on siten mitoitettava, 90 prosentissa tapauksista päivystävän eläinlääkärin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä.

Toimitilat

Jos kunta huolehtii peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkärinavun järjestämisestä tuottamalla itse palveluja joko kokonaan tai osittain, kunnan on järjestettävä palveluja varten tarpeelliset

toimitilat ja työvälineet ottaen huomioon eläinlääkintähuoltolain ja työturvallisuuslain (738/2002) velvoitteet työnantajana. Jos tiloja käytetään pieneläinten vastaanottoon, tulee tiloihin sisältyä odotushuone, riittävä määrä toimenpide- ja leikkaushuoneita sekä potilaiden pesuun soveltuvat tilat. Kunnan on huolehdittava toimitilojen päivittäisestä siivouksesta ja kunnossapidosta sekä jätehuollosta, johon tulee sisältyä vanhentuneiden lääkkeiden sekä käytettyjen ruiskujen, neulojen ym. hävittäminen. Tiloihin pitää järjestää asianmukainen vartiointi ja murtosuojaus.

Välineresurssit

Suureläinpraktiikan varusteisiin kuuluu ultraäänilaite rektaalianturilla, hevosen kaatovälineet, hammasvälineet ja astutusliinat, pulttipistooli sekä kaikki normaalit synnytysapuun sekä peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkärinavun edellyttämään kirurgiaan tarvittavat instrumentit. Normaalit suojavaatteet ja –jalkineet sekä erityisvarustus tarttuvien eläintautien ja zoonoosien varalta näytteenotto- ja pakkaustarvikkeineen kuuluvat varustukseen.

Pieneläinpraktiikassa varusteisiin kuuluu ultraäänilaite, elektrotomi, verianalysaattorit, eläinvaaka, säädettävät toimenpide- ja leikkauspöydät sekä valaisimet. Lisäksi kaikki normaalit tutkimusvälineet sekä instrumentit. Kokkolan eläinlääkärivastaanotolla on röntgen. Kuolleiden/lopetettujen pieneläinten säilyttämiseen on pakastimet käytössä. Instrumenttien pesu ja desinfiointi on järjestetty paikan päällä. Työvaatteiden pesu ja kuivatus on asianmukaisesti järjestetty eläinlääkärivastaanotoilla.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto varaa **vuosittain** riittävästi määräraha välineiden hankintaan ja ylläpitoon.

1.7.7 Valitusten käsittely ja vakuutukset

Eläinlääkintähuoltoa koskevat valitukset ja korvauspyynnöt käsitellään tapauskohtaisesti.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto käsittelee eläinlääkintähuoltoa koskevat mahdolliset asiakasvalitukset ja korvauspyynnöt ympäristöterveyslautakunnassa. Korvauspyyntöjen osalta käsittely on vakuutusyhtiöllä ennen vieminen lautakunnan käsittelyyn. Valitukset ja korvauspyynnöt tulee esittää kirjallisina. Jos asiassa on epäselvyyttä sen suhteen, onko eläinlääkäri tehnyt eläinlääketieteellisesti katsottuna virheellisen toimenpiteen, pyydetään lausunto Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta.

Mikäli kaupungin vastuuvakuutus ei korvaa esitettyä vahinkoa ja vakuutusyhtiöltä ei saada korvausta, arvioidaan asia vielä erikseen tapauskohtaisesti.

Hallintokantelu

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden toiminnasta voidaan tehdä hallintokantelu Ruokavirastolle.

Vakuutukset

Kokkolan kaupungilla on isäntäkuntana voimassa olevat vastuu- ym. vakuutukset seuraavasti:

1. **Lakisääteinen tapaturmavakuutus**. Vakuutus koskee kaikkia kaupungin työntekijöitä. Tapaturmavakuutus on voimassa työpaikalla, työmatkalla ja työnantajan asialla. Kriteerinä mm. että tapaturma tapahtuu työaikana ja että työnantaja maksaa palkan. Tapaturmat ovat esim.

liukastuminen, kaatuminen, putoaminen, törmääminen, jokin esine putoaa päälle jne. Työmatkaan lasketaan säännöllisesti käytetty lyhin reitti asunnolta työpaikalle ja takaisin (ovelta ovelle). Säännölliseltä reitiltä poikkeamisen aikana sattuneita tapaturmia ei korvata.

2. **Matkavakuutus.** Työ- ja virkamatkojen aikana. Vakuutus on voimassa kaikkialla maailmassa ja kotimaassa vähintään 50 km etäisyydellä.

3. **Vastuuvakuutukset.** Vakuutus korvaa ulkopuolisille tai omalle työntekijälle aiheutetut henkilö-, esine- ja varallisuusvahingot.

Suomen Eläinlääkäriliitto on myös vastuuvakuuttanut kaikki jäsenensä.

1.7.8 Eläinlääkäripalvelujen kehitys

Yksikön eläinlääkäripalvelut tuotetaan neljän yhteisvastaanottojen kautta, jolloin eläinlääkärit voivat helpommin jakaa työt tasaisesti ja asiakkaat saavat tarvitsemansa palvelut joustavasti.

Eläinlääkärin avuksi perustetaan toiminta-alueen toinen klinikkaeläinhoitajan toimi vuonna 2026.

Toiminnallisesti eläinlääkäripalveluja on tarkoitus tuottaa jatkossakin siten, että se vastaa tarpeisiin ja turvaa yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut eläinlääkintähuoltolain (285/2023) § 9 mukaisesti.

Eläinlääkärivirkojen määrissä ei ole lähiaikoina tulossa merkittäviä muutoksia.

Maatalouden rakennemuutos ja tilakoon kasvu muokkaavat praktikkoeläinlääkärin työnkuvaa koko ajan yksittäisen eläimen hoitamisesta karjatason ongelmanratkaisun ja asiantuntijan suuntaan. Silti yksittäisiä eläimiä hoidetaan jatkossakin myös tuotantoeläinpuolella. Lemmikkieläinten hoidossa on haastavaa, koska lähin 24/7 auki olevat eläinsairaalat sijaitsevat Jyväskylässä ja Tampereella. Yksityisiä palveluja on rajoitetusti tarjolla ja niiden saatavuus ja kattavuus on riittämätön ottaen huomioon lemmikkieläinten määrä (n. 20 000) ja toiminta-alueen pinta-ala (7 214 km2).

Kuva 3. Eläinlääkäripalvelun kehitys Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon alueella.

Pieneläimiä hoidetaan suhteessa entistä enemmän kunnaneläinlääkärin toimesta. Sairasmatkojen määrä vähenee, mutta tilakoon kasvaessa virka-aikana hoidettavien eläinten määrä per sairaskäynti on kasvanut, jolloin yhteen käyntiin kuluu eläinlääkäriltä enemmän aikaa.

Sähköinen palautejärjestelmä eläinlääkintähuollon valvontatehtävistä on otettu käyttöön 1.7.2021 alkaen. Valvontatoiminta kehitetään vastauksien perusteella.

1.8 Suunnitelman arviointi ja toteutumisen valvonta

Kunnan tulee arvioida suunnitelmansa toteutumista aina toimintavuoden päätyttyä ja laatia siitä arviointiraportti. Ympäristöterveyslautakunnassa käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi toimitetaan VYHA:n kautta Ruokavirastolle ja LVV:lle vuosittain tammikuun loppuun mennessä.

Suunnitelman ja sen toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen kehittämisessä, niiden toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

1.9 Laatu

Valvonnan ohjaaminen ja arviointi

Ruokavirasto suorittaa ohjaus- arviointikäynnit toiminta-alueella oman suunnitelman mukaisesti.

Palautteen kerääminen

Asiakkaiden tyytyväisyydestä eläinlääkäripalveluista seurataan säännöllisesti toteutettavien asiakaskyselyjen ja palautejärjestelmän (Trimble) avulla.

Asiakaspalautteen, valitusten ja mahdollisten Ruokaviraston tarkastusten ja arviokäyntien perusteella yksikön valvontasuunnitelmaa päivittäessään huomioidaan kehittämistä vaativat seikat. Valvontayksikkö kerää suunnitelmallisesti em. tilanteissa esille tulleita kehittämistarpeita ja seurata tehtyjen korjaavien toimenpiteiden edistymistä.

1.10 Seuranta ja raportointi

Annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonta

Määräysten ja kieltojen toteutumisen seurannan perusta turvataan varaamalla valvontatyöhön riittävä henkilöstöresurssi. Päätöksen antaja vastaa annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonnasta. Eläimen omistajalle annetaan määräaika, jonka päätyttyä tehdään uusintatarkastus. Ellei annettuja määräyksiä ja kieltoja ole noudatettu, ryhdytään jatkotoimiin.

VASU-raportointi

Raportointi suoritetaan Ruokaviraston ohjeiden mukaan.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot

Seuraavat asiakirjat lähetetään asianomaisille viranomaisille:

- eläinsuojelutarkastuskertomukset/ päätökset Ruokavirastoon ja kaikki päätökset poliisille välittömästi valmistelun jälkeen.
- terveysvalvontaohjelmien käynnit Ruokavirastoon heti tarkastuksen jälkeen.
- tautiepäilyt ilmoitetaan luvun Eläintautiepäilyt ja – tapaukset kuvauksen mukaisesti.
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym. lähetään määrärajassa.

Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Kunnaneläinlääkäreiltä kerätään käyntitilastot osavuosikatsauksien ja toimintakertomuksen laatimisen yhteydessä. Tietojen kerääminen suoritetaan pääsääntöisesti tiedonhallintaohjelman (Klini-Q) apuna käyttäen ja lähetetään VYHA-ohjelman kautta aluehallintovirastoon.

LIITE 1 Elintarvikevalvonnan tarkastukset

Elintarvikevalvonta yhteensä

Vuosittainen tarvittava työpanos 2025-2028		Suunnitellut tarkastukset 2026			
Kohde	**Kohteiden määrä**	**Tarkastus-tiheys /a**	**Tarkastus-aika (h)**	**Tarvittava työaika htpv / a**	**Tarkastus-määrä / a**
Maitoala yhteensä	**2**				
Maitoalan laitos	1	6	4	8,0	6
Maidonjalostuslaitos	1	2	4	2,1	4
Liha-ala yhteensä	**4**				
Leikkaamo	1	1	4	1,1	2
Lihavalmisteiden valmistus	3	2-10	4	9,6	18
Kala-ala yhteensä	**7**				
Kala-alan laitos	7	2-10	2,8	3,0	8
Muna-ala yhteensä	**1**				
Munapakkaamo	1	4	4	1,6	3
Vilja- ja kasvisala yhteensä	**28**				
Myllytoiminta	1	0,3	3	0,4	1
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia tuotteita	14	0,5-2	6	5,6	7
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	6	0,5-1	4	2,1	4
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	4	1	6	3,2	4
Pakkaamotoiminta, vähäistä kauppakunnostusta	2	1	3	0,4	1
Muu viljatuotteiden valmistus	1	1	3	0,4	1
Elintarvikkeiden valmistus yhteensä	**15**				
Makeisten valmistus	3	2	6	1,6	2
Juomien valmistus	4	1	6	2,4	3
Muu valmistus	8	0,2-2	6	4,0	5
Elintarvikkeiden myynti yhteensä	**134**				
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	134	0,3-2	4	37,3	70
Elintarvikkeiden tarjoilu yhteensä	**356**				
Ravintolatoiminta, pizzeriat ja muut keittiöt	85	0,5-3	6	51,2	64
Grilli- ja pikaruokatoiminta	36	0,5-2	5	12,7	19
Kahvilatoiminta	48	0,2-2	5	16,7	25
Suurtalous, laitoskeittiö	43	0,5-2	5	12,7	19
Suurtalous, keskuskeittiö ja pitopalvelu	39	0,5-3	7	38,3	41
Suurtalous, tarjoilukeittiö	105	0,3	4	18,7	35
Elintarvikkeiden kuljetukset yhteensä	**19**				
Elintarvikkeiden kuljetus	19	0,3	3	0,0	0
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen yhteensä	**2**				
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	2	0,2-1	3	0,4	1
Vähäriskinen lihan käsittely yhteensä	**4**				
Vähäriskinen lihan käsittely	4	0,3	3	0	0
Kontaktimateriaalitoimijat yhteensä	**10**				
Elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita valmistavat laitokset, markkinoijat ja maahantuojat	10	0,3	6	3,2	4
E 100x; Eläinperäisten elintarvikkeiden varastolaitos, yhteensä					
Eläinperäisten elintarvikkeiden varastolaitos	2	2.0-4.0	6		6
Alkutuotanto yhteensä	**417**				
Maidontuotanto	275	0,2-1	3	22,0	55
Lihantuotanto	113	tarvittaessa	3	2,0	12
Munantuotanto	6	0,2	3	0,4	1
Kalastus	5	tarvittaessa	3		
Peltoviljely	5	tarvittaessa	3		
Puutarhaviljely, kasvihuone	1	0,2	3	0,0	0
Puutarhaviljely, avomaa	2	tarvittaessa	3	0,0	
Hunajantuotanto	10	tarvittaessa	3	0,0	
Uusintatarkastukset		tarvittaessa	3	26,0	65
YHTEENSÄ	**1001**			**287,0**	**486**

LIITE 2 Terveydensuojeluvalvonnan tarkastukset ja näytteenotot

Terveydensuojeluvalvonta yhteensä

Vuosittainen tarvittava työpanos 2025-2028		Suunnitellut tarkastukset 2026			
Kohde	**Kohteiden määrä**	**Tarkastus-tiheys /a**	**Tarkastus-aika / h**	**Tarvittava työaika htpv / a**	**Tarkastus-määrä / a**
Julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot, lasten ja nuorten kohteet	**48**	0,3	3	2,0	5
Hotellit, maatilamatkailu, asuntolat jne	**44**	0,3-0,5	4	6,9	13
Liikunta ja virkistystoiminta, uimahallit, kylpylät, muu yleiset allastilat ja uimarannat	**39**	1	4	20,8	39
Liikunta ja virkistystoiminta, kuntosalit ja liikuntatilat	**49**	0,2	3	3,2	8
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	**72**	0,3	10	24,0	18
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat	**63**	0,3-0,5	6	16,8	21
Sosiaalihuollon palvelut, lastenkodit/lastensuojeluyksiköt ja muut sosiaalialan yksiköt	**29**	0,3-0,5	5	8,0	12
Sosiaalihuollon palvelut, vanhainkodit ja vastaavat	**24**	0,3-0,5	6	8,0	10
Yleiset saunat	**5**	0,3-1	3	0,0	0
Kauneushoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	**69**	0,3-0,5	3	4,8	12
Talousvettä toimittavat laitokset (väh. 5000 käyttäjää tai yli 1000 m^3/d)	**4**	1	8	5,3	5
Talousvettä toimittavat laitokset (50-5000 käyttäjää tai 10-1000 m3/d) tai muu asetuksen 1352/2015 mukainen kohde	**28**	0,5-1	4	14,4	27
Talousvettä toimittavat laitokset (alle 50 käyttäjää tai alle 10 m^3/d) tai vain jakelua	**14**	0,2-1	3	1,2	3
Muut kohteet	**2**	0,2-1	3	0,4	1
Uusintatarkastukset		tarvittaessa	3	4,0	10
Yhteensä	**490**			**119,9**	**184**

Vuosittaiset näytteenotot 2025-2028	**Suunnitelman mukaisiin näytteenottoihin**		
	Kohteiden määrä	**Näytemäärä/ vuosi**	**Tarvittava työaika / htpv**
Kohde			
Yleiset uimahallit, uima-altaat, uimalat, yleiset uimarannat tai kylpylät yht.	**38**	**530**	**10,0**
Uimahallit	4		
Uima-altaat, uimalat	1		
Yleiset uimarannat (ns. EU-rannat)	5		
Pienet yleiset uimarannat (alle 100 kävijää/päivä)	28		
Talousvettä toimittavat laitokset	**48**	**240**	**20,0**
STMa 1352/2015 mukainen kohde, väh. 5 000 käyttäjää tai yli 1 000 m^3/d	4		
STMa 1352/2015 mukainen kohde	29		
STMa 401/2001 mukainen kohde	15		
Yhteensä	**86**	**770**	**30,0**
Tarkastukset ja näytteenotot yhteensä		**150**	**htpv**

LIITE 3 **Tupakka- ja nikotiinivalmisteiden valvonnan tarkastukset**

Tupakka- ja nikotiinivalmisteiden valvonta yhteensä

Vuosittainen tarvittava työpanos 2025-2028		Suunnitellut tarkastukset 2026			
Kohde	Kohteiden määrä	Tarkastus-tiheys /a	Tarkastus-aika / h	Tarvittava työaika htpv / a	Tarkastus-määrä / a
Tupakan myyntipaikat	66	0,5	2	9,6	35
Nikotiinivalmisteiden myyntipaikat	41	0,5	1	0,0	tarviittaessa
Yhteensä	107			9,6	35

LIITE 4 Resurssitarpeen kartoitus eläinlääkintähuollossa

1. Eläinmäärät kunnan alueella:

A. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	500
Sikatilat	10
Lammas- ja vuohitilat	13
Hevostilat	150
Siipikarjatilat	6
Vesiviljelylaitokset	6
Turkistarhat	39
Tarhatun riistan tilat	3
Mehiläistarhat	8
Muut tuotantoeläinyksiköt	0
B. Lemmikit	**Lkm**
Arvio lemmikkien määrästä	20 000

2. Eläinlääkäripalvelut

A. Terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Nauta	
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus	484
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	260
Terveydenhuoltopitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)	n. 50 %
Sika	
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus	10
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	10
Terveydenhuoltopitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)	100 %
Siipikarja	
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus	
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	
Terveydenhuoltopitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)	
Muut terveydenhuoltosopimukset	
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus	
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	
Terveydenhuoltopitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)	
Terveydenhuoltotyön resurssitarve, htv	
B. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	**Lkm**
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	
Sairaskäynnit virka-aikana	5145
Sairaskäynnit päivystysaikana	1366
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	
Sairaskäynnit virka-aikana	6913
Sairaskäynnit päivystysaikana	969
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve, htv	**11,75**

3. Eläinten terveyden valvonta

A. Terveydenvalvonta	**Lkm**
Pakolliseen terveysvalvontaan kuuluvat pitopaikat	
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelmaan kuuluvat pitopaikat	6
Uudistuseläimiä tuottavat sikojen pitopaikat, salmonellavalvonta	0
Pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille, salmonellavalvonta	0
Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	
Vapaaehtoiseen terveysvalvontaan kuuluvat pitopaikat	
Maedi-visna / CAE	3
Tarhattujen hirvieläinten terveysvalvontaohjelma	0
Lohikalojen bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)	0
B. Muu eläinten terveyden valvonta	
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve, htv	**0,1 htv**

4.Sivutuotevalvonta

Valvonta	**Lkm**
Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta	35
Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta	0
Haaskatoiminnan valvonta	4
Turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta	0
Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta	3
Sivutuotevalvonnan resurssitarve, htv	**0,1 htv**

5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

A. Ilmoituksenvaraiset kohteet	**Lkm**
Kennelit	1
Hevostallit	49
Riistanhoidolliset tarhat	2
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0
Eläinkaupat	0
Eläinhoitolat	7
B. Epäilyn perustavat eläinsuojelutarkastukset	**Lkm**
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	100-200
C. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta	
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve, htv	**2,8 htv**

LIITE 5. **Koulutussuunnitelma**

Kokkola Karleby

KOULUTUSSUUNNITELMA 2026

Aihe	Koulutus	Osallistuja-määrä (hlö)	Koulutus-päivät yhteensä
Ammattialakohtainen koulutus	Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset opinto- ja neuvottelupäivät, ympäristöterveydenhuollon johdon neuvottelupäivät, valtakunnalliset elintarvikevalvonnan koulutuspäivät, tsl-,elintarvike-ja tupakkavalvonnan koulutuspäivät, valtakunnalliset ympäristöterveyspäivät, uima- ja allasvesikoulutus, laivatarkastus, koulutus toimiston henkilökunnalle, eläinlääkäripäivät ja muu ammattillinen eläinlääkintähuollon koulutus, eläintehoitajaseminaarit, Avin-, Ruokaviraston tai Valviran järjestämät neuvottelu-, seminaari- tai koulutustilaisuudet, valmiuskoulutus ja harjoitukset ym.	30	**150**
Järjestelmäkoulutukset	Vati, Dynasty, henkilöstöhallintoon liittyvät järjestelmät	10	**5**
Nonstop-koulutukset	Kaupungin toimintaan ja toimintatapoihin liittyvät koulutukset,	20	**10**
Eduhouse-koulutuspalvelun	Tekoäly, tietoturva, digitaidot, työelämätaidot, työturvallisuus ja työhyvinvointi, johtaminen ja esihenkilötyö, julkishallinto ym	30	**60**
Yhteensä			**225**